

50 anys

La Femosa

Revista d'opinió i informació local. ARTESA DE LLEIDA

juliol-agost de 2018

Número 295 P.V.P. 3€

FOGUERA DE SANT JOAN

FESTIVAL D'ENCESES

Edita:
Agrupació Cultural la Femosa
Carrer dels Gallart, 7
25150 Artesa de Lleida (Segrià)
Telèfon: 973 167809
E-mail:
lafemosaartesadelleida@gmail.com

Direcció i coordinació

Josep Gallart Fernàndez
 Lluís Gil Fontanet

Col.laboradors

Albert Batiste Bonet
 Rosa Ma Batlle i Tomàs
 Miquel Carrera Castellví
 Adolf Costafreda Castillo
 Josep Maria Esteve Muñoz
 Felip Gallart Fernández
 Josep Gallart Fernández
 Ricard Garcia Cardet
 Roger Gil Barberà
 Lluís Gil Fontanet
 Miquel A. Navarro Solé
 Ramon Serra Batlle
 Eulàlia Solà Miró
 Vicent Lladonosa Giró

Fotografies

Arxiu Fotogràfic de La Femosa
 Josep Mª Esteve Muñoz
 IM. A. Florensa Bertran
 Josep Gallart Fernández

Correcció textos

Eulàlia Solà Miró

Impressió

Impremta Payà, Lleida

La Femosa 2ª època
 Número 295,
 juliol-agost de 2018
 DL L 264-1981
 ISSN: 2339-7365
 P.V.P. 3euros

Els articles que apareixen a les pàgines de **La Femosa** reflecteixen únicament l'opinió de llurs signants.

SUMARI

Pòrtic	3
Actualitat artesenca	4
Festa Major 2018.....	10
10 anys de festivals d'enceses	14
Trobada foguera per Sant Joan.....	17
Sortides estiuenques a la fresaca	19
40è aniversari del Drac Tigre de la Geltrú	20
Artesa amb la tecnologia	21
El canvi més gran de la humanitat.....	22
<i>Domus domini</i> . Senyals al terra.....	23
Els refugis antiaeris de la Guerra Civil a Artesa	24
Apunts històrics de la I Guerra Carlina a Artesa	25
El procés màgic	30
Conecta't al català.....	32
La recollida selectiva a la població d'Artesa de Lleida....	33
Entreteniments.....	36
El reportatge.....	38
Telèfons i horaris d'interès	39
Solucions als passatemp.....	39
Incògnita.....	39
Imatges d'actualitat	40

Amb el suport de:

Fundació Pública de la Diputació de Lleida

Ajuntament
 d'Artesa de Lleida

INSTITUT RAMON MUNTANER
 Fundació privada dels Centres d'Estudis de Parla Catalana

Generalitat de Catalunya
 Departament de la Presidència

Diputació de Lleida

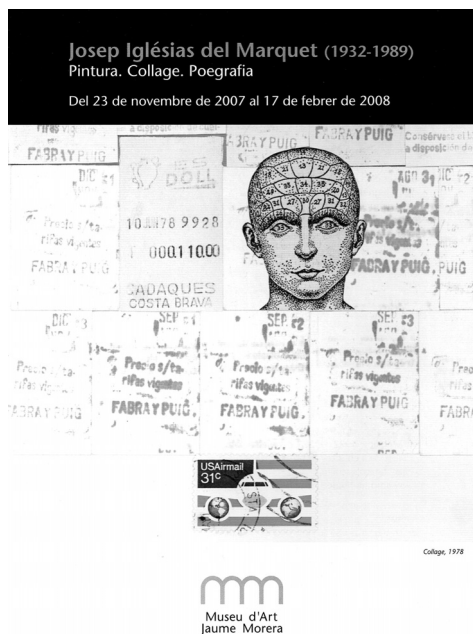

PORTIC

Aquest 2018 se celebra el 50è aniversari de la *Petite Galerie* de Lleida, una sala cabdal dins de la història de l'art català i de l'Estat espanyol. La *Petite Galerie* va ser un glop d'aire fresc en el panorama cultural de la ciutat de Lleida. Era l'any 1968. Lleida vivia en la grisor del franquisme i l'*Alliance Française* de Roser Ferran i Jaume Magre fundaven una sala d'exhibició consagrada a l'art d'avantguarda, que en aquells moments era una de les poques que existien a Catalunya i a tot l'estat. La fita més transcendental d'aquesta sala es va produir al gener de 1971, amb l'exposició conjunta de Joan Brossa, Guillem Viladot i de l'artesenc Josep Iglésias del Marquet, considerada actualment com l'inici de la poesia visual a Catalunya i a l'Estat espanyol.

Nascut el 2 de gener de 1932, Josep Iglésias Olomí, va afegir la denominació de la seva casa pairal, cal Marquet, entre els seus dos cognoms per tal de crear el nom amb què se'l coneixeria arreu: Josep Iglésias del Marquet Olomí. Llicenciat en periodisme i dret, va gaudir i gaudeix d'un reconegut prestigi com a professor lector de llengües romàniques, com a editor, com a artista i crític d'art internacionalment reconegut. Artista d'avantguarda, es va fer un lloc dins de l'art català, espanyol i internacional amb les seves poigrafies, el collage, el pop art, l'art postal, el mail art i la poesia visual. L'11 de febrer de 1989 moria a Barcelona després d'una llarga malaltia. L'any 2008 la família de l'artista va donar 55 obres i dues publicacions al fons del Museu d'Art Jaume Morera de Lleida, després que aquesta institució organitzés una mostra antològica de l'artista.

Si bé és cert que el 14 de juliol de 1989, quan feia pocs mesos que l'artista havia traspassat, l'Ajuntament d'Artesa va organitzar una interessantíssima exposició com a homenatge a aquest il·lustre fill d'Artesa, el desconeixement de la seva figura i obra al nostre poble és gairebé absoluta i vergonyant. Des de llavors ben poca cosa s'ha fet a nivell local, segurament no res, per donar a conèixer la figura i obra d'aquest gran artista, sobretot entre els joves i els infants. En cap plaça, en cap carrer, en cap local del poble no hi ha el mínim motiu que el recordi. Mai no se l'ha evocat en cap de les diferents celebracions i setmanes culturals que s'han anat succeint. No se li ha dedicat cap jornada, cap xerrada, cap estudi ni exposició. I Això diu ben poc de tots nosaltres. Josep Iglésias del Marquet mereix molta més atenció i reconeixement del que els artesencs i artesenques li hem dedicat fins ara. Ja toca que des dels diferents àmbits culturals i educatius del nostre poble es treballi per difondre la figura i l'obra d'aquest gran artista artesenc. Fer-ho ens farà més savis, més sensibles i millors persones, perquè com diu l'artista ucraïnesa Oli Berg "l'art dona el millor que hi ha a les persones".

Portada del díptic editat amb motiu de l'exposició de l'obra d'Iglésias del Marquet feta al Museu d'Art Jaume Morera del 23/11/2007 al 17/02/2008 .

Exposició de l'obra d'Iglésias del Marquet feta a Artesa del 1989.

ACTUALITAT ARTESENCA

Josep Ma Esteve

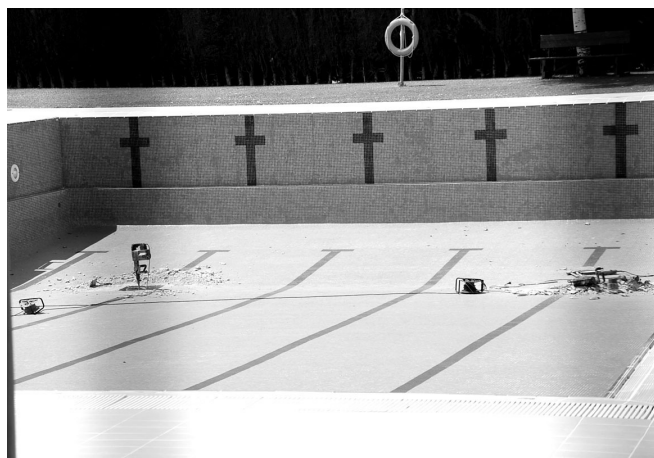
Fotos: J. Ma Esteve i M. À. Florensa

OBERTURA DE LES PISCINES

L'estiu al nostre poble va començar mogut, sobretot, per tots aquells i aquelles que esperaven delerosos poder realitzar el primer bany de l'estiu. Així, l'obertura de les piscines municipals, no es va poder realitzar en la data prevista, el cap de setmana del 23 i 24 de juny, si no que es va haver de posposar degut a una greu incidència a la piscina gran i a la mitjana, que va obligar a fer una reparació provisional d'urgència que va durar dues setmanes. Aquestes obres urgents van obligar a retardar el començament del tradicional curset de natació una setmana, a anul·lar els jocs aquàtics previstos per la Festa Major i a posposar dues setmanes el *Mulla't per l'esclerosi múltiple* que cada any se celebra a les piscines.

Com a mal menor, tot i les molèsties que comporta el desplaçament, tots i totes els que disposaven

de l'abonament a les piscines, van alleugerir l'espera utilitzant les piscines municipals dels pobles veïns de Puigverd, Castellldans, L'Albagès o Aspa.

Obres de reparació de les piscines.

REVELLA DE SANT JOAN

El dissabte 23 de juny es va celebrar la revetlla de Sant Joan, que aquest any, va tenir com a novetat, que vàrem gaudir una foguera com les d'abans, a la "plaça" del Freginal. Allí, després de la celebració i benedicció de l'adquisició del Freginal per part del poble, es va encendre la foguera amb la Flama del Canigó que l'Associació Esportiva SUPERBÉ, va anar a buscar a Puigcerdà i, a continuació, el Griu i els seus Diablons van fer de les seves. Tot seguit, i en cercavila, tothom es va traslladar al recinte del poliesportiu on hi va haver sessió llarga de ball amb l'orquestra *Voralmar*, i a 2/4 de 3 de la matinada hi va haver l'actuació de *DJ FONTÀS*.

El servei de bar va anar a càrrec de l'Associació de Joves d'Artesa.

Teniu informació més detallada de l'encesa de la foguera en un altre punt de la revista.

La foguera de Sant Joan i els Diablons.

Ball de la revetlla.

PANEL·LUMINAT AL PAVELLÓ

Aquest estiu, pels voltants de Sant Joan, l'ajuntament va instal·lar un panell il·luminat a la façana del pavelló poliesportiu amb la silueta de l'"skyline" d'Artesa i el nom del nostre poble.

CINEMA JULIOL-AGOST

Dia	Pel·lícula
1 de juliol	Thi Mai, rumbo a Vietnam
15 de juliol	La forma del agua
22 de juliol	Los pájaros
28 de juliol	El cuaderno de Sara
5 d'agost	Peter Rabbit
12 d'agost	El otro guardaspaldas
15 d'agost	La libreria
19 d'agost	Una vida a lo grande
26 d'agost	El secreto de Marrowbone

CINEMA NO A LA FRESCA

Aquest any, s'ha perdut un costum de molts anys, i és que el cicle de cinema a la fresca al recinte de les piscines de cada any, no s'ha fet. Sinó que s'ha continuat fent la projecció de les pel·lícules a la Sala del Teatre Municipal. El cinema va ser a la "fresca", però de l'aire condicionat.

EXPOSICIÓ PINTURES

Entre els dies 29 de juny i 1 de juliol, va tenir lloc, al vestíbul del Teatre Municipal, una exposició de pintures realitzades pels veïns i veïnes del poble que han realitzat el curs de pintura durant el curs 2017-2018. Aquest alumnes han estat l'Eulàlia Solà, la Sílvia Roca, l'Adelina Ribes, la Ma Carmen Rosselló i el Ramon Farré.

El dia 30 de juny, a les 6 de la tarda, hi va haver un refrigeri.

Alumnes del curs (Foto: Ramon Farré).

MULLA'T PER L'ESCLEROSI MÚLTIPLE

Un any més, arribat el més de juliol, Artesa de Lleida ha participat en la campanya *Mulla't per l'esclerosi múltiple* impulsada per la FEM (Fundació Esclerosi Múltiple), malaltia que a Catalunya afecta a més de 7.000 persones.

La celebració estava prevista pel dia 1 de juliol, però l'avaria de les piscines va fer que s'hagués de retardar la celebració dues setmanes. Així, va ser el 15 de juliol que, tot aquell qui va voler, hi va

poder participar, fent el tradicional salt tots junts, nedant o fent un donatiu.

PEDALADA DE L'AMPA

Un any més, com a preludi de la Festa Major, l'AMPA de l'escola *Els Til·lers* amb la col·laboració de l'A. E. SUPERBÉ, va organitzar, la nit del dimecres 4 de juliol, una pedalada pels voltants del nostre pobles oberta a tothom. Així, tots els qui van voler, es van reunir davant del poliesportiu per tal d'anar a donar una volta circular cap a Puigverd. La sortida, havia d'acabar a les piscines municipals, però degut a l'avaría de les piscines, es va improvisar una solució alternativa a la plaça Europa.

Participants a la pedalada.

ESTADES D'ESTIU I CURS DE NATACIÓ

Des del final de les classes del curs a l'escola, fins a finals del mes de juliol, i posteriorment, durant la primera setmana del mes de setembre, l'AMPA de l'escola *Els Til·lers* conjuntament amb el gimnàs Artesa Gym, van tornar a organitzar les estades d'estiu lúdico-esportives. Cada edició està dedicada a un tema diferent, i en aquesta ocasió, el tema escollit ha estat els detectius.

Durant totes les estades, amb la intenció de passar un estiu d'intriga, els participants van poder practicar diferents esports, jocs, manualitats, cuinar, entre moltes altres coses, tot sota la temàtica detectivesca, tot intentant descobrir qui havia robat el diamant blau que custodiaven.

El divendres 7 de setembre es va realitzar la festa

Participants a les estades.

final de les estades, on els assistents van poder gaudir de totes les activitats que els monitors i monitores de l'Artesa Gym van preparar per a les famílies assistents. Per finalitzar la jornada, hi va haver un sopar per a totes les famílies participants. També com cada any, dintre de les estades hi va haver el curs de natació que, com ja s'ha comentat en un altre punt de la revista, va veure posposat el seu inici i final, degut a l'avaría de les piscines. Tot i la incidència, tots els nens i nenes van poder millorar les seves capacitats, les quals van demostrar el dissabte 28 de juliol, dia que es va celebrar l'exhibició de final de curs.

Final cusetes de natació.

CURS D'INFORMÀTICA

Un any mes, durant el mes de juliol, el Telecentre d'Artesa de Lleida, va organitzar uns cursos d'informàtica adreçats als més petits de la casa. En total, es van organitzar dos cursos. El primer, Informàtica TIC1, adreçat als nens i nenes de 5è i 6è de Primària amb l'objectiu de consolidar els coneixements informàtics necessaris per afrontar les properes etapes educatives. El segon curs, Informàtica TIC2, estava adreçat als nens i nenes de 3r i 4t de Primària i tenia per objectiu millorar la relació amb les tecnologies de la informació i la comunicació i l'ús del PC.

XERRADA SOBRE LA RECOLLIDA PORTA A PORTA

Sota el lema *Tenim un compromís amb la recollida selectiva*, el passat dijous 12 de juliol, a les 9 del vespre, va tenir lloc a la Sala del Teatre Municipal, la presentació del servei de recollida porta a porta que, a partir del mes d'octubre vinent, portarà a terme el Consell Comarcal del Segrià, agrupant la majoria de pobles que formen part de la nostra comarca, i que vindrà a substituir la recollida selectiva que actualment realitza la brigada, que també és porta a porta municipal. A més de la

xerrada del dia 12, el dilluns 16 i el dimecres 18 es van instal·lar uns punts informatius a les piscines municipals.

SARDANES A LA FRESCA

El divendres 13 de juliol va tenir lloc, a les 10 de la nit, la XIV edició de les Sardanes a la fresca que organitza el Consell Comarcal del Segrià. Iniciativa

que té com a objectiu fomentar i difondre aquesta dansa. La trobada va tenir lloc a l'espai poliesportiu cobert. I va comptar amb l'acompanyament musical de la Cobla Municipal de Lleida.

TALLER SOBRE MALBARATAMENT ALIMENTARI

El dissabte 21 de juliol, organitzat pel Consell Comarcal del Segrià, va tenir lloc al recinte de les piscines municipals, un taller sobre malbaratament alimentari, on els assistents van aprendre a elaborar suc amb fruita madura.

REVELLA DE SANT JAUME

El dissabte 28 de juliol, es va celebrar la revetlla de Sant Jaume, amb la tradicional processó de fanalets. La festa, igual que en els darrers anys, va tenir lloc al carrer de les Hortes, davant de les càmeres de fruita.

A 2/4 d'11 de la nit es va iniciar la concentració al principi del carrer de Sant Ramon, on els més petits van poder encendre els fanalets per anar en processó amb el GRIU i els seus DIABLONS. Els més petits van poder participar en el concurs de fanalets infantil. La processó de fanalets va comptar amb l'acompanyament musical del grup de grallers de Lleida.

Un cop arribats al carrer Hortes, vam tenir una exhibició de les habilitats del GRIU i els seus DIABLONS.

Finalitzada l'exhibició, i després del lliurament dels premis als millors fanalets, es va iniciar la sessió de ball a càrrec del grup BANDA SONORA. Hi va haver servei de barra a càrrec de l'Associació contra el càncer d'Artesa de Lleida.

Grup de Grallers de Lleida.

Els diablons a la processó de fanalets.

Processó del fanalets amb el Griu i Diablons.

FESTA FINS QUE EN TINGUEM PROU

El dissabte 18 d'agost va tenir lloc, al recinte de les piscines, sota el títol de *Fins que en tinguem prou*, una festa amb música dels anys 60, 70 i 80, conduïda per en Joan Cassola i amb la col·laboració tècnica d'en Jordi Mas i l'Eudald Ros.

FESTA DE SANT RAMON

El 31 d'agost, es va celebrar la festivitat del patró del nostre poble, Sant Ramon Nonat. Com cada any, la festivitat fou organitzada pel Consell Parroquial, el Patronat de Sant Ramon i l'Ajuntament d'Artesa de Lleida.

Els actes realitzats foren els següents:
A 2/4 de 10 del matí.- Volteig de campanes i romiatge des de l'Església a l'ermita de Sant Ramon, acompanyats del carruatge amb el Sant

A les 10 del matí.- Celebració de la Santa Missa a l'ermita de Sant Ramon, i en acabar, veneració de la Relíquia de Sant Ramon.

A les 11 del matí, coca i xocolata per a tothom i

l'actuació del pallasso *Biel* amb l'espectacle *Lo Biel, un pallasso*.

A les 7 de la tarda, ja a la Sala del Teatre Municipal, es va projectar la pel·lícula *Una razón brillante*.

NOU CURS DE DIBUIX I PINTURA

Un nou curs i novament el **Grup de Pintura d'Artesa de Lleida** obrim les portes per als aficionats i aficionades al dibuix i a la pintura. Es un moment distès en què practiquem una de les activitats que ens plau més, alhora que admirem clàssics i moderns en l'art esmentat. També és un moment de trobada amb el grup que finalment acaba sent gairebé d'amics i amigues capaces de comunicar-se i fer-se una rialla.

Si recordeu amb recança els dibuixos de l'escola potser és hora de tornar-hi i de donar-te aquell temps per reprendre el llapis i la goma i començar a guixar i dibuixar amb entusiasme i il·lusió. Si ja havies començat a pintar pots reprendre o continuar la tècnica que ja tens acostumada ja sigui oli, acrílic o aquarel·la.

Ja fa tres anys que funcionem sense cap professor o professora. Entre nosaltres comptem amb la inestimable ajuda i suport del Ramon Farré que té prou bagatge i experiència i sobretot ens aconsella amb molt de gust. La resta de companys també

aconsellem i donem suport de molt bon grat. Com ja pots entreveure és més aviat un taller de dibuix i pintura en què la gent es troba, no sols per aprendre, sinó també per compartir.

En finalitzar el curs acabem fent, els qui volen, una exposició d'algunes de les obres que hem fet durant l'any, tal com mostren les fotografies adjuntes.

Si desitges formar part del nostre grup, estarem contents de comptar amb tu per aquest nou curs que comença.

Dia, hora i lloc:

Tots els DIJOURS de 6 a 8 de la TARDA al segon pis de la LLAR DE JUBILATS.

Telèfon de contacte: Eulàlia: 630055645

FESTA MAJOR 2018

Josep Ma Esteve

Un any més, amb l'arribada del mes de juliol arriba el moment àlgid de les festes del nostre poble amb el començament de la Festa Major, que enguany ha estat marcada per l'avaria de les piscines, que ha afectat a tots els actes previstos de realitzar al recinte de les piscines.

El programa d'actes previst per la Festa Major fou la següent:

Dimecres dia 4

A 2/4 de 10 de la nit.- BICICLETADA a càrrec de l'AMPA de l'escola Els Til·lers i amb la col·laboració de l'A. E. SUPERBÉ, amb sortida des del Passeig del Cementiri i amb final a la Plaça Europa, ja que degut a l'avaria de les piscines, no es va poder finalitzar la sortida amb una remullada, improvisant una petita festa de l'aigua. Tots els participants van poder menjar també un gelat en acabar.

Dijous dia 5

A 2/4 de 7 de la tarda.- Partits de FUTBOL improvisats per a totes les edats, al camp de futbol. Entre 2/4 de 7 i 2/4 de 10 del vespre.- ESCAPE ROOM, misteri al museu, espectacle juvenil per a totes les edats consistent a reunir pistes per resoldre un misteri i poder sortir de l'habitació. A la sala del Teatre Municipal.

A les 9 del vespre.- Partir de FUTBOL entre jugadors d'Artesa i Puigverd. Al camp de futbol. Entre les 9 i les 10 del vespre.- RADAR de festa, fotomatons commemoratives gratuïtes per a tots els públics. Al pavelló.

A les 10 de la nit.- SOPAR de germanor amb entrepans de llonganissa i vi. Al pavelló. A 3/4 d'11 de la nit.- PREGÓ de Festa Major a

càrrec d'en Tonet (Tonet Ramírez). Al pavelló. De 2/4 de 12 a les 3 de la matinada.- BALL per a tots els públics i marxa, amb el conjunt La Montecarlo. Al pavelló.

De les 3 a les 6 de la matinada.- DJ Verdés. Al pavelló.

Participants a l'Escape room.

Confecció d'entrepans.

Partits de futbol.

Divendres dia 6

"Fotomaton".

De les 12 a les 2 i de les 4 a les 7 de la tarda.- JOCS ACUÀTICS per a totes les edats. A les piscines. Aquest acte es va haver de suspendre degut a l'avaria de les piscines.

De les 7 a 2/4 de 9 del vespre.- Festa HOLLY i festa de d'escuma de colors. Al passeig de Sant Ramon.

Festa holly.

De 7 a 8 del vespre.- CONCERT amb l'orquestra Selvatana. Al pavelló.

D'1/4 de 9 a 2/4 de 10 del vespre.- BALL de tarda amb l'orquestra Selvatana. Al pavelló.
A les 10 de la nit.- SOPAR dels joves més grans, organitzat per l'AJALL. A la Plaça de les Albízies.
A les 10 de la nit.- SOPAR dels joves més jovenets, *Los Artesencs*. Al carrer Primavera.

De 2/4 de 12 a 2/4 de 2 de la matinada.- BALL de nit 1a part ballables, amb l'orquestra Selvatana, al pavelló.

De 3/4 de 2 a 2/4 de 3 de la matinada.- ACTUACIÓ del grup de música pròpia Itaca Band. Al pavelló.

De 2/4 de 4 a les 5 de la matinada.- ACTUACIÓ del grup de versions PINK GOATS. Al pavelló.

De 2/4 de 5 a les 8 del matí.- DJ Moncho. Al pavelló.

Actuació de l'orquestra Selvatana.

Una de les firetes de la festa major.

Dissabte dia 7

A 1/4 de 9 del matí.- XARANGA, amb el grup Alegria. Al passeig del cementiri.

A les 9 del matí.- TIR AL PLAT, a càrrec de l'Associació de Caçadors d'Artesa de Lleida. Als dipòsits municipals.

A 2/4 de 10 del matí.- FI DE LA XARANGA, amb tobogan d'aigua només pels joves que venen de la xaranga. Al carrer dels Gallart.

Joves un cop finalitzades les baixades pel tobogan.

A 2/4 d'11 del matí.- Al pavelló, ENTREPÀ gratuït pels joves que venen del tobogan d'aigua. Al pavelló.

De les 11 a les 2 del migdia.- TOBOGAN D'AIGUA pels petits. Al carrer dels Gallart.

De les 6 a les 8 de la tarda.- XIII^a TROBADA DE BESTIARI de foc d'Artesa de Lleida. Inauguració de l'exposició dels guanyadors del Festival d'Enceses d'edicions anteriors (2009-2017). Actuació dels Flabiolaires de l'escola Els Til·lers d'Artesa de Lleida. Tot seguit Mostra de balls del bestiari, convit de foc de l'Hydra, tabalada infernal amb totes les colles i bany d'escuma a ritme de tambors. A la plaça Major.

A 2/4 d'11 de la nit.- Inici del 10^è FESTIVAL D'ENCESES d'Artesa de Lleida, amb el grup Cronistes. A la plaça Major.

A 2/4 de 3 de la matinada.- un cop finalitzat el festival, CONCERT del grup Roba Estesa. A la plaça Major.

De les 8 a les 9 del vespre.- BALL de tarda per a tots els públics, amb l'orquestra Blanes. Al pavelló.

De les 11 a les 2 de la matinada.- BALL de nit per a tots els públics, amb l'orquestra Blanes. Al pavelló.

De 2/4 de 5 2/4 de 9 del matí.- ACTUACIÓ dels Djs. Pawesone and Kieb i Marsal Ventura. Al pavelló.

Ball de bestiari.

Correfoc infantil.

Exposició dels guanyadors dels festivals anteriors del festival d'enceses.

Bany d'escuma.

Actuació dels Falviolaires de l'escola Els Til·lers (fotografia Isidre Drudis).

Ball de foc de l'Hydra.

Diumenge dia 8

De les 9 a 1/4 de 2 del migdia.- 6è CONCURS de PINTURA ràpida. Per tot el poble.

A les 12 del migdia.- MISSA major. A l'església parroquial.

A la 1 del migdia.- VERMUT popular i EXPOSICIÓ dels quadres del concurs de pintura ràpida. Al primer pis de la Il·lar de Jubilats.

Concurs de pintura ràpida (Foto: Antoni Ribera).

A 2/4 de 6 de la tarda.- CERCAVILA pels petits, amb Rebombori de pagesos, a càrrec de La Cremallera. A la plaça Major.

De les 7 a les 9 del vespre.- BALL llarg amb l'orquestra Quartz.

A les 9 del vespre.- ENTREGA de PREMIS del concurs de fotos per instagram. Al pavelló.

A 2/4 de 10 del vespre.- ACTUACIÓ de Quim Masferrer (El Foraster de TV3), presentant el nou espectacle, Bona gent. Al pavelló.

Durant els dies de Festa Major, el Grup de Càritas Parroquial va muntar una tómbola a la casa del mossèn

Grup Rebombori i participants al cercavila.

Actuació de Quim Masferrer.

Tómbola de Càritas local.

10 ANYS DE FESTIVALS D'ENCESES

La Junta del Griu

El 7 de juliol de 2018, es notava en l'ambient 10 anys d'acumulació de pólvora. El temps amb una calor infernal posava el seu toc a l'escènica. Aquest any el festival complia una dècada i la troba de bestiari assolía l'edició número 13. Mica en mica anaven arribant les 14 bèsties que posarien llum a la nit. Es sentia que aquesta seria més màgica que cap altre any.

Drac de Montblanc, Drac de Valls, Drac de Llorenç del Penedès. Drac de la Geltrú, Drac Badalot de l'Arboç, Drac de Bellvei, Hydracus de Jesús, Mamut de Sant Vicenç dels Horts i Grafus de Tortosa en el paper de bèsties guanyadores.

Drac de Santa Margarida de la Riera de Gaià, Dom Fumera de Pavillard de Badalona Bèsties de Foc, La Galera de Cambrils i Drac Baluk Astharot de Ca n'Aurell les concursants d'aquesta edició.

La Galera de Cambrils.

Drac de santa Margarida de la Riera de Gaià, guanyador del festival.

El Drac Dom Fumera de Pavillard de Badalona.

La tarda començava amb la plaça dividida en dos móns. El món del foc del passat amb l'exposició de les bèsties campiones. Un viatge en el temps a través d'una dècada de foc. I el món del foc actual, amb música dels timbals de Kumbeya i els

Drac Baluk Astharot.

Exposició de les bèsties guanyadores de festivals anteriors.

flabiols dels Flabiolaires de l'Escola els Til·lers, correfocs dels Diablons del Griu i Espurnetes de Foc Foll de Bellpuig i amb el ball de l'Hydra i les bèsties participants. Benvingudes colles a l'infern d'Artesa de Lleida!

Grup de percussió Kumbeva.

Actuació dels Diablons.

L'inici de la nit al crit de Jordi Botero i marcat per una "Xera", un ball de diables amb marca de Ponent. Un diable darrere l'altre, tots coordinats a una com si d'un únic cercle de foc es tractés i no hagués d'acabar mai, sempre foc, que la plaça no es quedi desvestida d'espurnes. I enmig de la plaça encesa ja surten les bèsties guanyadores una darrere l'altra. Fins a vuit en vam comptar. I darrere seu entren les de concurs,

animades i més competitives que mai. Impressionant.

4 bèsties concursant i 9 guanyadores demostrant a les novelles el perquè ho van ser. Foc i més foc per tot arreu. Diables, bèsties i siluetes negres que observaven bocabadades. Quin espectacle! Quin ritme!

Jordi Botero i Els Cronistes.

Sense deixar apagar ni un segon el festival surt el Ceptrop del Griu, tornen les bèsties de concurs, surten el Rojos de Junda, les guanyadores altre cop i l'escalfor del foc i l'olor a pólvora no para mai. Xera, XERA!

Entremig de les espurnes i els colors hi ressaltava un groc reivindicatiu en homenatge als presos polítics, exiliats i a l'1-O.

Correfoc dels rojos de Junda.

Ball de foc de la Galera de Cambrils.

Ball de foc del Drac de Santa Margarida de la Riera de Gaià, guanyador del festival.

Ball de foc de Dom Fumera de Pavillard.

Ball de foc del Drac Baluk Astharot.

Ball de foc del Mamut Venux.

Ball de foc del Grafus de Tortosa.

Barreja d'emocions, calors, espurnes, olors a sofre i humitat de pluja que culminen amb l'encesa de l'amfitrió Griu i un castell de focs tradicional en honor a Sete Udina.

Feina dura els tocava als jurats, cada cop les bèsties ho posen més difícil i cada any el festival se supera. Amfitrió Pere Puiggròs, president Lluís Puig i Gòdia, membres Antoni Herrera, Mª José Invernón, Margarida Troguet, Ramon Saumell, Jordi Pesarrodonà, Jaume Múria i Anna Turull, ànims per escollir el guanyador!

Esperant els resultats sonen *Els Cronistes*, que tant fan ballar bèsties com humans. I a l'aguait està el grup *Roba Estesa* impacient pel resultat i per culminar la festa amb la seva música. Arriben per fi els veredictes i els guanyadors del 10è Festival d'Enceses són: el Drac de Santa Margarida com a guanyador absolut i el Drac Baluk en el premi popular. Enhorabona campions! Un festival més a la butxaca. 10 anys fent el nostre petit infern per un dia. Un infern on hi cap tothom que vingui amb respecte i ganes de foc, festa i de fer el "bèstia". Us esperem al 11è Festival companys de foc! Per molts més anys.

Salut i foc!

L'excanseller exilat Lluís Puig va dir unes paraules.

TROBADA FOGUERA PER SANT JOAN

Josep Ma Esteve

Aquesta vegada a la tercera no va ser la vençuda, només van ser necessaris dos articles per aconseguir-ho. L'article que vaig escriure l'any passat, després de la revetlla de Sant Joan, va fer l'efecte desitjat. Finalment sí, aquest any hem tingut una foguera com cal. I Déu n'hi do el grossa que la vam fer entre totes i tots.

Als pocs dies de sortir la revista de La Femosa, vaig rebre una trucada d'en Pere, el nostre alcalde, per comentar que pel 2018 faríem foguera. Vam acordar de parlar-ho unes setmanes abans, per organitzar-ho tot. Així va quedar la cosa fins que, un parell de mesos abans en vam tornar a parlar per confirmar que ho tiràvem endavant. Arribat el moment, l'Ajuntament es va encarregar de la confecció de la foguera i de preparar la revetlla tradicional, i des de l'A. E. SUPERBÉ, de la qual en formo part, vam acceptar el repte de portar la Flama del Canigó a Artesa. I clar, quan ens hi fiquem no ens hi fiquem per poc, així, tot i la possibilitat d'anar a buscar-la a Lleida o a Mollerussa, vam decidir que l'aniríem a buscar a Puigcerdà directament, i que la baixàrem pedalant els més de 180 km que separen Artesa d'aquesta població de la Cerdanya. Els membres del SUPERBÉ que hi van anar foren Gerard Calderó, Ramon Farré i Marcel Mor, que acompanyats pel Miquel, veí puigverdenc, que ens va fer d'enllaç amb el grup de Lleida, que cada any porta la Flama a la nostra capital de comarca. Amb la voluntat d'involucrar quanta més gent millor, vàrem oferir a l'Agrupació Cultural La Femosa, com a entitat cultural de referència al nostre poble, la possibilitat que fos un o una dels seus membres qui llegís el manifest de la Flama, fet que van acceptar entusiasmats.

Preparació de la foguera.

Així, va arribar el dia de la revetlla, el dissabte 23 de juny, el Gerard, el Ramon, el Marcel i el Miquel, van sortir ben d'hora cap a Puigcerdà. La foguera estava a punt, l'orquestra contractada i l'Hydra escalfant l'alè per cremar amb força. Tot va anar rodat, la Flama va arribar a Lleida amb puntualitat, allí, alguns ciclistes del SUPERBÉ vam anar a rebre els nostres companys per acompanyar-los fins a Artesa. A Grealó, els companys "runners" del SUPERBÉ, es van afegir a la comitiva per arribar tots junts a l'ermita de Sant Ramon, on un nombrós grup de veïns i veïnes va rebre als nostres cansats campions, per fer l'últim tram fins a l'Ajuntament tots junts.

Arribada dels ciclistes amb la Flama del Canigó.

Arribada de la Flama del Canigó a l'ajuntament.

A l'Ajuntament, es va fer la recepció oficial de la Flama per part de l'equip de govern, i l'Imma Olomí, com a membre de l'Agrupació Cultural La Femosa, fou l'encarregada de llegir el manifest. La foguera es va preparar al Freginal, amb les

Lectura del manifest per part de l'Imma Olomí.

aportacions de tothom, principalment de les cooperatives fructícoles del nostre poble. La veritat és que feia goig de veure, i l'encesa encara en va fer més. El Gerard, el Ramon i el Marcel van tenir l'honor d'encendre la foguera utilitzant el foc de la Flama, i els diablons del Griu i l'Hydra, van amenitzar l'acte. Tot després que es commemorés i beneís l'adquisició del Freginal per part del poble. Va ser un dia inoblidable, ple d'emoció, esforç i companyonia. El meu fill Joel, l'iniciador amb les seves preguntes de tot, va gaudir amb emoció de tot el dia. Ara ja sap com és una foguera com cal. De cara a l'any que ve hi haurem de tornar!!

La foguera es va encenent. D'esquena els portadors de la Flama del Canigó.

Quin goig de foguera!!!

Benedicció de l'adquisició dels terrenys del Freginal.

Els Diablons al voltant de la foguera.

Encesa de la foguera pels portadors de la Flama.

Ball de revetlla de Sant Joan.

SORTIDES ESTIUENQUES A LA FRESCA

Josep Ma Esteve

Un estiu més, des de l'Associació Esportiva SUPERBÉ d'Artesa de Lleida, hem organitzat una sèrie de sortides en família a la fresca durant 6 dimarts de l'estiu, on tots i totes els que volguessin passar una estona divertida en família i practicar una mica d'esport, tenien una cita amb nosaltres per gaudir de les nits artesenesques fent una mica d'exercici físic, tot en mig de l'ambient de companyonia i bon rotllo que ens caracteritza. Aquest any, vist l'èxit de l'any passat, i veient que amb això participa més gent de totes les edats, hem continuat intercalant les sortides en bicicleta amb les caminades. D'aquesta manera, obrim l'activitat a altres persones que potser el fet d'anar en bicicleta per la nit no els motiva tant. Això sí, tant si pedalàvem o si anàvem a peu, totes les sortides han acabat de la mateixa manera: amb una remullada nocturna a les piscines, tot i que aquest any ha anat ben justet de poder-ho fer. El tret de sortida, el va donar la pedalada que cada any fem conjuntament amb l'AMPA de l'escola Els Til·lers, prèvia a la Festa Major, i es van estendre fins al dimarts 14 d'agost que van realitzar l'última sortida de l'estiu. El lloc de trobada, com de costum, fou a la plaça Europa i l'hora a 2/4 de 10 de la nit. La primera sortida oficial fou el dimarts 10 de juliol i, com que la setmana anterior havíem pedalat, vam escollir caminar. Aquesta primera caminada ens va portar cap al camí de Matxerri, tornant pel camí del Saladar.

La segona sortida, del 17 de juliol, tocava agafar la bicicleta, i ho vam fer per una de les rutes ja clàssiques d'aquestes sortides, cap a Grealó per la carrerada, per tornar per la granja del Jepa cap al passeig del Cementiri.

El 24 de juliol vam fer la tercera sortida, una nova

Participants a la primera sortida.

Participants a la segona sortida.

camnada. Així des del punt de reunió a la plaça Europa, vam donar una volta per diversos carrers del poble que no acostumem a recórrer, com ara la Vileta, el carrer dels Gallarts o el Fossar vell. Després de la volta pel poble, ens vam dirigir cap al camí de les Hortes en direcció a les instal·lacions de l'AVE que hi ha prop de la torre del Marianga. Racó que vam visitar l'any passat en bicicleta. Seguint paral·lels a la via del tren d'alta velocitat, vam anar cap al camí del cementiri i cap al poble. La quarta sortida, el 31 de juliol, tocava pedalar.

Participants a la tercera sortida.

Amb les bicicletes vam fer una altra ruta clàssica i assequible per a tots els nivells. Seguint el canal, vam anar cap a la granja del Serra fins a la carrerada i allí vam girar pel camí de Vinatesa. El 7 d'agost, per la cinquena sortida, vàrem provar

Participants a la quarta sortida.

una nova ruta, una mica més llarga del normal, cap al dipòsit d'aigua de la carretera d'Aspa. Creuant la carretera ens vam dirigir cap a la partida del Sant Esperit per un corriol que ens va portar fins a la baixada dels dipòsits d'Alfès i d'allí cap al

poble pel passeig de Sant Ramon.
En últim lloc, el dimarts 14 d'agost, per cloure les

Participants a la cinquena sortida.

sortides familiars a la fresca, vàrem pedalar fins a l'Aula Natura Cal Fino, que com ja comença a ser tradició, ens van obrir les portes de casa seva per a que hi poguéssim fer un mos i un beure. Com cada any hem d'agrair la col·laboració dels nostres socorristes particulars, en Sergi i l'Oriol, que sense ells no podríem acabar la nit amb una capbussada, així com també agrair la col·laboració de l'Ajuntament d'Artesa de Lleida, per permetre'ns utilitzar el recinte de les piscines.

Però aquest any, vam voler acabar l'estiu de forma

diferent, així que vàrem proposar als companys de l'AEC de Puigverd, si volien acomiadar l'estiu fent una caminada conjunta pel terme. El propòsit era fer una caminada no tan familiar, sino més per adults, d'uns 12-14 km. Així, el dissabte 1 de setembre, vàrem sortir direcció Puigverd per recollir els companys i companyes de l'AEC per anar a passejar pel secà sota la llum de la lluna. Esperem que totes i tots els qui hi heu participat un dia o altre en alguna de les sortides, hàgiu gaudit d'una bona estona. El propòsit no era altre que passar-s'ho SUPERBÉ!!

Participants a la sortida conjunta.

40è ANIVERSARI DEL DRAC TIGRE DE LA GELTRÚ

La Junta del Griu

Dissabte 21 de juliol, ben d'hora, la colla del Griu enfilàvem camí cap a Vilanova i la Geltrú per participar a la GRAN celebració dels quarantè aniversari del Drac Tigre de la Geltrú. Perquè per alguns quaranta anys poden ser un drama, però per altres és motiu d'alegria, simplement, qüestió d'actitud. A Vilanova van optar per la segona opció i en van muntar una bona amb 40 bèsties de foc! La curiositat de la trobada era que havien aconseguit reunir una bèstia de cada any, començant des del 1978 fins l'any 2018. A nosaltres ens va tocar portar la nostra jove Hydra per representar l'any 2015. Un cop situats, vam poder gaudir d'un bon viatge en el temps, veient com les figures de bestiar català han anat evolucionant els últims anys. Realment curiosa la varietat de la mostra on inclús hi havia un porro de vi i un peix! Com que la convocatòria era al matí i l'actuació a la tarda, la colla local ens va invitar a dinar a tots els convidats, on vam coincidir amb colles conegudes d'anteriors trobades i d'altres de noves. Durant la tarda vam tenir temps per visitar la platja

per refresca-nos una mica i fer fugir de la calor d'aquestes dates.

A les 18:00, ben puntuals, vam iniciar el cercavila, ja que moure 40 bèsties no es precisament una cosa àgil. Tot i que el recorregut era d'uns 2km el correfocs va acabar a les 22:00 amb una enorme encesa conjunta final.

Doncs així, vam recollir les coses i ens vam dirigir cap a terres de Ponent després d'un dia complet a la costa on vam ensenyar una mica més de món a la nostra petita Hydra.

ARTESA AMB LA TECNOLOGIA

Ricard Garcia Cardet

Al Telecentre estem d'aniversari, ja fa 10 anys que l'Ajuntament d'Artesa de Lleida va apostar per la implantació d'un Telecentre al poble que forma part de la xarxa TIC de Telecentres de Catalunya, i podem dir que avui continuem tenint la mateixa motivació que el primer dia.

De fet gràcies a les gestions de l'Ajuntament, la Generalitat de Catalunya mitjançant la Secretaria de Telecomunicacions, Ciberseguretat i Societat Digital, ha renovat el maquinari de bona part dels Punt TIC entre ells el del Telecentre d'Artesa de Lleida, amb la finalitat de donar un nou impuls a la xarxa.

Heu estat molts els que heu pogut gaudir del Telecentre i podem afirmar que em consolidat un espai TIC de consulta i formació per al poble.

Hem de fer una menció especial per aquests usuaris adults i jubilats que any rere any continuen amb la seva tasca formadora

realitzant diferents cursos iTIC (*Informàtica i Tecnologies de la informació i comunicació*), i podem afirmar que el nostre Telecentre és pioner amb formació TIC per a gent gran. A més a més em realitzat cursos per a joves, sense anar mes lluny, aquest mateix estiu, varem endegar un curs d'internet segura per a nens on varem treballar 4

unitats didàctiques (*Vivim en xarxa, La teva informació val molt, controla la tecnologia, Mira més enllà de la pantalla*) aspectes molt relacionats amb com interactuen amb la tecnologia els joves d'avui en dia.

Finalment i no menys important, dir-vos que som centre col·laborador ACTIC «*acreditació de competències en tecnologies de la informació i la comunicació*» de fet ja hem aconseguit finalitzar 2 cursos de nivell inicial i 1 de nivell mitjà amb els respectius exàmens i amb un 100 per 100 d'aprovat.

Crec que en aquests anys em assolit un dels reptes que inicialment ens varem proposar... el **ser punt de trobada tecnològica per al poble**. Us animo continuar gaudint del nostre Telecentre. Una abraçada molt forta

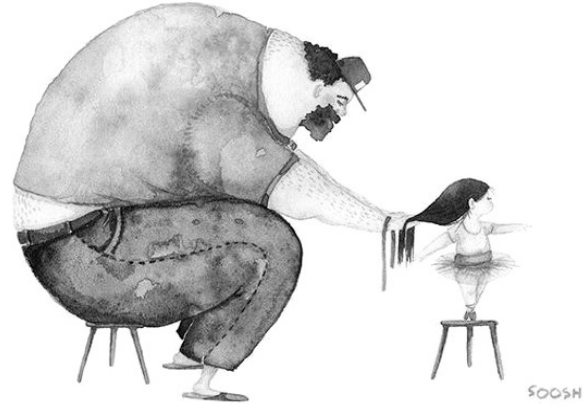
EL CANVI MÉS GRAN DE LA HUMANITAT

Roger Gil Barberà

Has pensat mai quin és el canvi més gran de la humanitat? Internet? La comunicació? Els allargadors de penis? Res de tot això! El professor lleidatà Emilio Duró considera que l'alteració més gran que ha sofert l'espècie humana és l'augment de l'esperança de vida.

Tots els animals del planeta blau viuen el temps just per deixar més de dos fills. Com ho aconseguen? De dues maneres principalment. D'una banda, hi ha espècies com les rates que tenen una esperança de vida baixa, de dos anys aproximadament, però en canvi tenen un gran nombre de fills. D'altra banda, existeixen els ratpenats, rates que en volar estan menys amenaçades i per tant viuen més anys, 15 concretament, i en conseqüència tenen una menor xifra de descendents. Duró sempre posa l'exemple de la tortuga. Penseu en una pobra tortuga que vol pondre ous. Ha de trobar una parella en el extens oceà, rebolcar-s'hi i anar a pondre ous a les Illes Galápagos. Tenir descendència és gairebé missió impossible! Per això aquests rèptils viuen més anys que Matusalem.

Aquesta llei inversament proporcional entre l'esperança de vida i el nombre de fills és universal per a totes les espècies menys per la humana. Els humans, quan van aparèixer a la Terra, fa set mil milions d'anys, tenien una esperança de vida de 25 anys. Avui vivim fins als 80! Què vol dir això? Que l'objectiu de la nostra vida ha canviat. Avui en dia, sembla evident que les persones no estem aquí exclusivament per tenir descendència. Tampoc crec que la raó de ser de l'espècie humana sigui la supervivència. Més aviat crec que els humans vivim amb l'objectiu de ser feliços! Aquesta hipòtesi no apta per a diabètics també la comparteix l'escriptora i filòsofa Elsa Punset. Punset sosté que, ara que tenim una esperança de vida

tan longeva, els terrícoles necessitem canviar l'instint de supervivència pel de la felicitat. Prova d'això és que moltes vegades, abans d'anar a dormir, la nostra ment actua com una espècie de sedàs que reté les males experiències diàries i deixa escapar les bones. Però per què ens juga aquestes males passades el nostre cervell? Punset creu que al nostre enteniment no li interessa la felicitat, sinó sobreviure.

Així doncs, com fem prevaler la felicitat per davant de la supervivència? Fer exercici, gestionar bé les emocions, saber relativitzar i tenir il·lusions segur que ajuda a conservar un cos que originàriament estava concebut per viure menys de 30 anys. Però l'estudi sobre la felicitat més llarg realitzat fins al moment per la prestigiosa Universitat de Harvard, la investigació sobre el desenvolupament adult, revela que el nostre benestar va directament lligat a la qualitat de les nostres relacions.

L'actual director d'aquest estudi, Robert Waldinger, afirma després de 78 anys d'investigació que les bones relacions no només ens fan més feliços, sinó també més saludables tant físicament com psicològicament. Aquesta informació és clau per al nou paradigma de la humanitat! El factor que farà evolucionar la nostra espècie no serà l'instint de supervivència, sinó la qualitat de les nostres relacions, o el que és el mateix, la nostra felicitat. Per tant, l'ésser humà que subsistirà en els temps que corren serà l'humà feliç.

En definitiva, la felicitat és quelcom més que una opció! Si volem perpetuar l'espècie humana, hem de ser feliços. I així ho serem. Perquè com deia el científic Charles Darwin: "No sobreviu el més fort. Ni tan sols el més intel·ligent. Sobreviu el que millor s'adapta al canvis".

DOMUS DOMINI. SENYALS AL TERRA

Miquel Carrera Castellví

Escric aquest article amb presses, les de sempre, les de cada vegada, i pensant que demà, el dia de la diada, serà potser també dia de reivindicacions, de pintades, de llaços, de crits i proclames. Ja es porta temps, quasi un any amb les protestes, i hi ha hagut un bon treball imaginatiu al darrera: com fer una protesta que resulti efectiva, inconfusible i barata. I vet aquí els llaços.

Però no volia escriure de llaços, volia escriure de senyals en el terra. I no em direu que no n'heu vist pocs de missatges al terra en aquests mesos, relatius, molts d'ells, al procés i les seves conseqüències?. Jo sí que n'he vist, grocs, blancs, gruixuts, discrets, amb esprai, amb rodets, amb taques, impol·luts, ... I són això, senyals en el terra, que avui, 10 de setembre, m'han fet pensar en demà a la Diagonal, i si no hi haurà també missatges al terra. Dels llaços a terra, m'han sorprès els que es troben a l'autovia cap a Barcelona, entre Tàrrrega i Cervera: ara ja no es noten tant ... però eren jo crec que gots de pintura llençats sobre la calçada cada tant des d'un vehicle en marxa, deixant un missatge inequívoc, taques grogues en lloc de llaços.

No només hi ha missatges, també indicacions. Al poble tenim crec, la gran sort de trobar les rajoles que assenyalen el camí de Sant Jaume, *el camino de Santiago* venint des de Tarragona. No sé com va anar, ni qui ho va proposar ni com s'aconseguí, però ho trobo encertadíssim; si només de veure les rajoles ja em vénen ganes d'agafar la motxilla, el barret i la cloïssa aquella ...

Si sou gent de la bicicleta, de tardes de *Tour*, haureu vist que quan fa pujada forta, hi escriuen també missatges al terra; vull creure que són missatges d'ànim i de coratge pels que puguen al límit. A finals d'aquest agost, ens vam acostar amb els de casa a visitar Bagneres de Luchon, a l'altre costat de la Vall d'Aran, que es veu que és sovint final d'etapa o lloc d'aquesta cursa. I mentre pujàvem, nosaltres en cotxe, el també famós port del Portilló, també vam trobar missatges al terra de quan hi van passar per allí el passat juliol. Altres missatges, altra forma d'expressió.

De missatges també n'hi ha de poètics, i recordo ara com davant d'un institut on jo treballava,

l'ajuntament hi va fer escriure versos del poeta que donava nom al centre, El que recordava parlava de la cridòria dels nois i noies, i de l'important que era aprendre, però aquest ... no l'he sabut trobar. Sí que n'he trobat un altre, també del mateix poeta i posat també en un pas de vianants que diu així: *A madurar le invitan mis sentidos/ por el amor al tacto adelantado*. El poeta es deia Julián Andúgar, amb una història personal ben curiosa, i que per l'atzar de la vida, té poemes seus en els carrers del seu poble. A la fi potser és millor això, poesia que es trepitja, poesia que es viu.

Podríem parlar també de missatges al terra en pensar en les senyals de tràfic, que si gira cap aquí, que si stop, que si mantinguis la distància de seguretat ... N'hem parlat abans dels passos de vianants, però sovint, quan en creuo un, em sento una mica *beatle*, una mica diferent, modern i ye ye. La iconografia d'una foto relativa a un missatge també en el terra. I lligant missatges i senyals al terra, he vist en ciutats de parlar anglesa i conduir a l'inrevés, com just abans de començar el pas de vianants, un missatge al terra t'adverteix de cap on has de prestar l'atenció: *look left* o *look right*. És a dir ...a vigilar!!!!

Per acabar amb els missatges, n'hi uns que m'emocionen cada cop que els veig. Es diuen *stolperstein*, i són obres dedicades a homenatjar víctimes del nazisme, i segons la Viquipèdia ja n'hi ha més de 60.000 en 20 països. A Sabadell, on visc, ja en tinc tres de localitzats: petites llambordes daurades quasi confonent-se amb les de la vorera, amb les dades de qui visqué en aquell solar i morí víctima del nazisme. També a la fi em sembla poesia: discreta bellesa per recordar una barbàrie.

ELS REFUGIS ANTIAERIS DE LA GUERRA CIVIL A ARTESA

Adolf Costafreda

D'un temps ençà, tot allò que fa referència a la Guerra Civil, ha començat a tenir interès per la gent jove i no tan jove; parapets, trinxeres, balmes fortificades... i no diguem de les col·leccions que hi ha arreu sobre l'armament que llavors s'utilitzava. Jo, per parlar de la guerra, només ho puc fer d'allò que he sentit a dir i que he pogut entendre, que no és gran cosa.

Per la meua edat (vaig néixer l'11 de maig del 1936, dos mesos abans que comencés la guerra), de la guerra no en sé res de res, i de la postguerra, no gaire, que ho recordi amb claredat. En canvi, d'això dels refugis, sí que en puc dir alguna cosa, encara que només sigui per a il·lustrar una mica el que era un refugi antiaeri.

La canalla del meu temps, que teníem molt de temps per jugar (a l'escola, pràcticament no ens manaven deures per casa), exploràvem el nostre entorn sistemàticament per triar els llocs més idonis per fer les nostres cabanes o els nostres petits forns per a fer-hi foc. Un dia vam començar a explorar un refugi prop de casa. Aquest refugi estava situat darrera del que és ara la casa nova dels Vilanova. Hi vam entrar per la porta de la dreta, la que avui tocava al pati que hi ha al costat de la casa del Jordi del Xalep. Després de tallar els esbarzers que el tapaven hi vam entrar i van encendre el llum d'oli que portàvem. Era un espai gran, però gairebé tot ple d'aigua. Pel lloc on havíem entrat no hi havia aigua, però sí que hi havia fang. La claror del llum d'oli no ho il·luminava tot, no obstant, ens vam adonar que al costat dret hi havia un munt de terra eixuta, la qual vam fer servir per escampar-la i fer com una mena de placeta que seria el lloc on podríem fer foc i berenar a la claror de les flames. Al cap d'un temps va ploure i l'aigua d'aquell refugi va pujar considerablement. Ja no hi vam anar més. Per fer aquest refugi havien excavat sota la roca; la terra l'havien posat, fent com una mena de paller, al costat sud de la roca. Com tots els refugis, aquest tenia més d'una entrada (tots tenien, com a mínim i per raons òbvies, més d'una entrada). En aquest s'hi entrava per on havíem entrat nosaltres i hi havia una altra entrada uns

vint-i-cinc metres més a l'esquerra i almenys una tercera que donava al corral de cal Campetxo. L'única anècdota desagradable de tots els refugis d'Artesa es va registrar en aquest: diuen que una xiqueta que era al refugi un dia de bombardeig, va sortir a fora perquè volia veure volar els avions. Un militar que també era al refugi, sabent el perill que corria, va sortir per fer-la entrar. Ella va entrar, però el militar no va poder; va caure una bomba davant mateix de la porta...

Un altre refugi prop de casa, semblant al que ja he explicat, estava situat sota la roca del carrer del Fossar Vel (en aquest jo no hi vaig entrar mai). L'entrada principal era al mig de les escales que hi ha a la Travessera del Fossar Vell i estava connectat amb els sellers de cal Quelo, ca L'Enric del Penella i amb la que és ara la Casa del Jose Bonastre.

Un altre refugi semblant (en devia haver d'altres que no he pogut localitzar) el que connectava els sellers de ca l'Escuer, amb la casa del costat, on ara hi viu el fill del Matalasser i el que ara hi viu l'Isidre del Ferré.

Al carrer de la Vileta també hi havia una colla de sellers connectat els uns amb els altres. Des de fora la Vileta s'hi entrava per unes obertures que es van fer sota la roca davant de cal Bosch, avui tancades amb parets, però que encara se subratllen avui.

Al carrer de la Bassa, una mica més avall de cal Sereno, però a l'altre costat del carrer, hi havia l'entrada a un altre refugi. Era l'entrada més coneguda de totes. Estava format per una galeria llarga i recta de volta de canó (potser no ho era, però jo la recordo de volta de canó). Aquesta entrada que va estar molt anys oberta (fins que van fer l'Àmpit nou) no portava enlloc, és adir, entrava deu o quinze metres endins fins que ja no hi entrava la claror. Aquell passadís s'acabava en sec, però girava cap a l'esquerra, on hi havia una altra paret que barrava el pas i, per això dic que no portava enlloc, perquè si continuava no sé on anava a parar.

I per parlar de tots el refugis dels que jo tinc

constància, en parlaré d'un que trencava totes les normes dels refugis d'Artesa. Estava situat per allí on més o menys hi ha avui la casa del Ricard Batiste. La terra feia com un tossalet i allí s'hi havia excavat una mena de trinxeres fondes, les quals van recobrir amb troncs d'arbres (l'Ernest em va dir que els arbres eren "aubins", àlbers en català normatiu) i els troncs colgats amb la terra de les rasses i embolicats amb ramatge i pedres. D'aquest refugi només me'n recordo molt vagament. Ja començava a anar a l'escola i algun dia havia acompanyat els xiquets més grans a aquest refugi. Hi anàvem amb els mestres a estirar tota la llenya que podíem per fer cremar les estufes de l'escola...

L'any 1938 que va ser l'any dels avions (per dir-ho d'alguna manera), quan hi havia perill de bombardeig, les campanes del campanar tocaven el toc de foc, el més furiós que hi havia i la gent se n'anava cap els refugis a resguardar-se de les bombes. Artesa, encara que n'hi va haver, no va ser gaire afectada pels bombardejors. I ara caldria preguntar-se: qui feia aquests refugis, els paletes d'Artesa? o venien a fer-los gent més preparada com els mateixos militars, per exemple. Sembla lògic de pensar que eren els militars; els soldats del cos de sapadors ja entrenats per aquestes feines. Jo ho deixo aquí, cadascú que es contesti les preguntes a la seua manera.

APUNTS HISTÒRICS SOBRE LA PRIMERA GUERRA CARLINA A ARTESA DE LLEIDA (1833-1840)

Felip Gallart, Josep Gallart i Vicent Lladonosa

Sempre s'ha dit que la Primera Guerra Carlina té el seu origen en els problemes dinàstics que va haver a la mort del rei Ferran VII. Aquest rei s'havia casat tres vegades sense obtenir descendència, només havia tingut una filla del seu segon matrimoni, però aquesta va morir a poc de néixer. Fruit del seu quart matrimoni amb Maria Cristina de Borbó-Dues Sicílies van néixer dues nenes: Isabel i Lluïsa. Cap de les dues germanes podia regnar, ja que l'any 1713 Felip V, el primer Borbó, havia promulgat la Llei Sàlica, que establia que heretarien el tron els descendents masculins en línia directa per sobre de la descendència femenina, tot i que aquesta ho fos de major grau i línia. Per tal que pogués regnar algú de la seva descendència, fos nen o nena, el 29 de març de 1830, només saber-se que la reina estava embarassada, Ferran VII va signar la Pragmàtica Sanció, que restablia la successió femenina. En néixer Isabel, la filla gran, va ser proclamada hereva al tron d'Espanya. Era el 10 d'octubre de 1830. L'Infant Carles Maria Isidre, germà de Ferran VII, no va acceptar aquesta decisió, perquè estava convençut que els seus drets eren els més legítims i per tant era ell qui havia de ser el futur rei. Començava el carlisme i un conflicte que faria

córrer molta sang durant tres guerres terribles i les contínues convulsions amb què devastà el país durant el segle XIX. Segons l'historiador Pere Anguera, el carlisme conformà el moviment contrarevolucionari de més llarga vida de tota la història europea.

A mitjans de setembre de 1832 el rei es va posar molt malalt de gota i, davant de la insistència del seu germà i d'un grup de partidaris seus, va derogar la Pragmàtica, però només per uns quants dies. El 31 de desembre Ferran VII va signar de nou la Pragmàtica, restablint la successió femenina i tancant les portes al seu germà, que no acceptà aquella resolució. Quan el rei Ferran va morir, el 29 de setembre de 1833, Isabel va ser proclamada reina sota la regència de la seva mare, i Carles, exiliat a Portugal, es va negar a jurar lleialtat a la seva cunyada, mantenint els seus drets dinàstics i portant el país al desastre de la Primera Guerra Carlina i les altres dues que la van seguir.

ANYS DE MISÈRIA

La Primera Guerra Carlina o Guerra dels Set Anys va ser una vertadera guerra d'extermini que enfrontà els carlins, partidaris dels drets de Carles Maria Isidre, i els isabelins, cristins i també liberals, a

favor de la regent i de la seva filla, que fou Isabel II. En la base de tot, però, hi havia el resultat d'uns anys de misèria i desesperació per les males collites, les contribucions abusives, el reclutament de les quintes, els excessos de l'exèrcit, la inestabilitat i mala gestió política, la corrupció i, sobretot, l'exclusió social de bona part de la població, especialment dels petits pagesos i jornalers que amb les desamortitzacions i el nou ordre liberal es veieren llençats al desemparament i esdevingueren els gran proveïdors de les faccions rebels. A més de veure amenaçada la seva forma tradicional de vida amb l'entrada dels principis econòmics liberals al camp, les successives mesures desamortitzadores i els constants atacs per privar-los dels drets comunals.

Al conflicte de les guerres carlines hi hagué tres grans protagonistes: els carlins, majoritàriament gent del país que formaven petites partides que lluitaven en forma de guerrilla i que, a voltes, rebien l'ajut esporàdic de columnes vingudes d'altres punts, preferentment de Navarra, sovint eren més a prop del bandolerisme que no pas de la lluita armada. De l'altra, les milícies (els urbans, nacionals o milicians) i els sometents, gent dels pobles i ciutats que s'armaven per defensar les seves famílies i propietats i que sovint formaven columnes més o menys autònomes o integrades en l'exèrcit del govern. Finalment, l'exèrcit governamental, els oficials i els soldats de lleua, la majoria d'origen foraster, sovint malvistos per la població nadiua i que massa sovint actuaven de forma despietada i abusiva contra una població indefensa, empesos per uns oficials que veien en la guerra la seva gran possibilitat d'ascens i que actuaven com a vertaders amos del país. Durant set llarguíssims anys, entre 1833 i 1840, uns i altres van omplir les nostres contrades de terror, d'odi, de misèria, de violència i de mort.

Els artesencs no podien, de cap manera, fer front a les contínues exigències del govern liberal per subvenir la guerra i els costos d'un estat en fallida econòmica. Fruit de les repetides males collites i de les tràgiques circumstàncies que vivia el país, Artesa vivia sota l'amenaça constant de constrenyiment judicial que obligava a fer efectius els deutes encara que no tinguessis recursos i que la pressió fos clarament abusiva. Per alleujar aquelles dramàtiques circumstàncies van decidir, en diferents assemblees d'hisendats i de poble, vendre a carta de gràcia (contracte de compravenda on el venedor es reserva el dret de redimir allò que transmet) l'arrendament de les herbes o pastures d'hivern. Tenim constància documental de contractes amb el comerciant de Lleida Pau Figuerola, per la quantitat de mil cinc-cents lliures

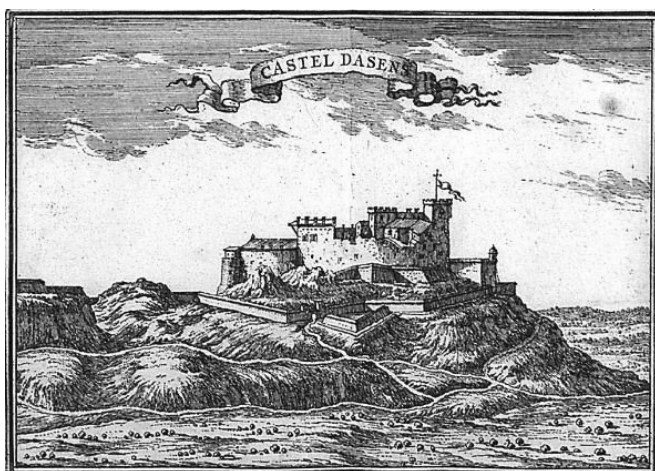
barcelonines, i després amb Joan Viladot, això per als anys de 1836, 1838 i 1840 (Arxiu Provincial de Lleida). La situació devia millorar, ja que en aquelles circumstàncies tan greus, el febrer de 1840 els artesencs van poder satisfer l'impost per al dret de bagatge (obligació de cedir els animals i carros a l'exèrcit) que era llavors de 12 rals al mes per a la cavalleria menor (rucs i someres) i 25 rals per a la major (mules i cavalls). Però no tothom. Segons el diari *El Corresponsal* del 9 de febrer 1840, tres artesencs que no van poder pagar l'impost foren multats amb sis-cents rals. Com que aquells infeliços no tenien pa per menjar ni civada per a les mules i l'estat no podia quedar-se sense cobrar, per assegurar el pagament van dur presos a Puigverd tres hisendats artesencs. El corresponsal del diari, amb molt bon criteri, afirmava que allò no era legal ja que aquells tres hisendats no en tenien cap culpa.

EL PAS DE LES TERRIBLES PARTIDES CARLINES

Tot i la llargada i intensitat del conflicte no hem trobat gaires notícies que facin referència a la localització d'accions de guerra rellevants al poble o terme d'Artesa de Lleida. La major part de la informació ens parla del pas d'algunes partides carlines que es dispersaven a l'encalç de les columnes liberals. Com va ser el 8 de novembre de 1835 quan alguns escamots carlins fugien cap a les Borges Blanques i el Priorat, després de fracassar en el setge de Tàrrega que havia defensat amb ferotgia el coronel Antoni de Niubò. O el 13 de novembre de 1837 quan, després de l'heroica defensa dels milicians de Puigverd durant tres hores i mitja, el Cendrós i la seva la partida, composta per uns set-cents homes i quaranta infants de cavalleria, es dispersaren cap a Artesa amb molts ferits, això segons el corresponsal de *Eco del Comercio* del 13 de novembre de 1837. Finalment al *B.O.P.* de Lleida del 8 de juny de 1838 constava el nom de Francesc Nadal, veí d'Artesa, com a pertanyent a la partida del Ramon Arbonés, és conegut per Ramonet de Massalcoreig, un dels capitosts carlins més actius de les nostres contrades.

Potser, tot plegat sigui, per la situació geogràfica d'Artesa, situada molt a prop de Lleida, plaça forta que sempre fou dominada pels liberals. També molt propera a Puigverd de Lleida, localitat fortificada, i a Castellldans, punt clau i estratègic entre el Segrià i les Garrigues des d'on es domina tota la vall de la Femosa. Ambdues poblacions eren decididament liberals i comptaven amb una nombrosa i activa milícia, molt ben armada i

organitzada, que es distingí en la lluita contra els escamots carlins i que va saber, no solament defensar el seu territori dels atacs de les faccions carlines, també sortir a escometre-les amb decisió al costat d'altres milícies i de l'exèrcit liberal. Havíem sentit a dir algunes històries, com la desaparició de la campana de sant Ramon i del sant de la mateixa ermita, que segurament caldria ubicar dins alguna de les tres guerres carlines, no sabem quina, però que per la seva vaguetat i manca de referències escrites cauen dins de l'àmbit de la llegenda tramesa per tradició oral.

Castell de Castellidans el 1670 segons un gravat de S. Banlieu.

MOSSÈN ANTONI FONT: UN CAPELLÀ ABSOLUTISTA

Mossèn Bonifaci Argensó va ser titular de la parròquia d'Artesa entre 1802 i 1822, amb l'interludi dels difícils anys de la Guerra del Francès, quan va fugir del poble. Juntament amb Joan Roig, rector de Puigverd, van formar part d'una minoria de clergues progressistes que aspiraven a una reforma de l'Església que l'acostés a l'essència de pobresa i simplicitat evangèlica dels seus orígens i també a la seva modernització d'acord als nous corrents liberals. Ambdós capellans van deixar un record molt favorable entre els seus feligresos. Així l'any 1814 en una relació de mèrits del rector d'Artesa es deia que era un bon pastor espiritual i un bon exemple per als seus parroquians. La nit del 13 de febrer de 1823 Argensó i Roig signaren l'acta municipal a la Paeria lleidatana on es decretava l'exili del bisbe de Lleida, Simón de Renteria. Ho van pagar molt car: amb el triomf de l'Absolutisme ambdós foren durament represaliats (1). Tal com mostra Josefina París en el seu llibre sobre la parròquia d'Artesa de Lleida, a partir de 1824 les coses van canviar totalment quan mossèn Antoni Font es va fer càrrec de la parròquia. Font

era de tarannà diametralment oposat a mossèn Argensó, ja que era un notori absolutista que l'any 1835 va ser processat, detingut i empresonat per possessió d'armes i municions (2). De fet entre el juliol i el setembre d'aquell any els diferents sagraments són impartits per altres capellans "*por ausencia légitima y expresa comision*", tal com es diu en alguns òbits, i mossèn Font els signa sempre al costat d'altres sacerdots regents. En una sentència del 26 de novembre de 1835 se'l deixava en llibertat mitjançant caució fidejussòria (fiança) i se'l condemnava "*a que le sirva de pena la prision sufrida y la que sufre de esta causa, con pago de todas las costas procesales de esta causa, aperciéndole á mas de que en lo sucesivo no conserve e su poder, baxo pretesto alguno, efectos como los que se le ocuparon, ni otros que sean impropios al caracter sacerdotal de que es adornado*". El febrer de 1836 Mossèn Font desapareixia d'Artesa i altres sacerdots dirigien els oficis i les litúrgies, només molt esporàdicament trobem la seva signatura en algun llibre sacramental, així fins el 1846 quan és nomenat rector Domingo Cazcarra. Potser durant aquell temps va patir presó o va campar integrat en alguna partida carlina, tal com feien altres religiosos: el Servita, l'Aspuelet, el frare de Cubells, el canonge Mombiola, el frare Masdeserra, el capellà de Viacamp, mossèn Perutxes, mossèn Tillot, el capellà de Torre-serona o el més conegut i temible de tots: el canonge Benet Tristany, defensant el tron, la religió i els valors tradicionals de l'Antic Règim. De fet mossèn Font representava la postura més comuna del baix clergat on l'adscripció al moviment carlí era majoritària. No endebades els carlins defensaven un catolicisme militant i radical i s'oposaven a les exclaustracions i desamortitzacions que dugueren a terme el liberals. A primers de 1841 mossèn Font tornava a la seva parròquia, però els artesencs n'estaven molt descontents. En una carta adreçada al Cap Polític de Lleida i al Bisbe de la diòcesi, en data de 4 de març del mateix any, el consistori artesenc mostrava la seva indignació per l'inapropiat comportament del clergue: "*De mucho tiempo a esta parte observa el cura párroco una conducta provocadora al escándalo, que agita las consciencias de estos tranquilos labradores, con el objeto de desacreditar al gobierno y las instituciones que nos rigen*". Font evidenciava la seva ideologia ultraconservadora i una hostilitat permanent contra els seus feligresos. Entre altres coses l'ajuntament d'Artesa retreia que l'Antoni Font deixava els artesencs sense missa molts dies festius o en canviava les hores de forma que molts jornalers no hi podien acudir. O que

havia deixat sense socors espirituals a un menor, i a un infant l'havia tingut tres dies de cos present sense enterrar-lo i encara es deixaven *“otros hechos que será difícil de enumerar”*. Mossèn Font va seguir a la parròquia fins a l'any 1846, quan mossèn Josep Fabregat se'n va fer càrrec com a prevere regent.

Malgrat la migradesa de documentació sobre la Guerra Carlina, sí que hem trobat, però, documents extrets dels llibres sacramentals de les parròquies d'Artesa de Lleida, de Juncosa, Puigverd de Lleida i de Castellldans que ens informen de persones que durant aquesta guerra van morir de forma violenta al poble d'Artesa o en el seu terme i d'artesencs allistats a les partides carlines i que malauradament tingueren un dissortat final.

LA MORT A CASA

Fruit d'un detallat estudi dels òbits que consten al llibre sacramental de l'Arxiu Parroquial d'Artesa (APA) hem pogut fer un buidatge de dades per tal de saber quines morts violentes s'hi van produir. En algunes es veu clarament que van ser conseqüència de fets de guerra, d'altres no n'estem tant segurs, ja que podien ser fruit de la delinqüència i el bandolerisme molt freqüents en aquells temps, o també per aprofitar aquella situació tan inestable per passar comptes de mal aclarir.

A la tardor de 1835 mossèn Antoni Font (APA, Defuncions, tom 3, 1829-1851, p. 17v^o i 18r^o) donava sepultura un home que van trobar mort al terme d'un tret de bala. S'ignorava el seu nom. Es creia que era navarrès. Podia haver format part de l'expedició dels 2.700 homes del brigadier Guergué que a primers d'agost d'aquell any van sortir d'Estella per tal d'unificar, organitzar i augmentar les forces carlines. A finals de setembre eren a Torà i després van reforçar les partides que a primers de novembre assetjaven Tàrrrega i que després van fugir per Anglesola i Vilagrassa, alguns, segurament com el navarrès d'Artesa, dispersant-se pel territori.

Tal com consta al llibre de defuncions de l'Arxiu Parroquial de Puigverd de Lleida (APP), el 25 de febrer de 1837, Ramon Cornadó Barrufet, membre de la milícia d'aquest poble, era assassinat en algun lloc del terme d'Artesa (APP, Defuncions, tom 3, foli 36), per l'escamot de Josep Aragües, capitost carlí que operava per les nostres terres i que el mes anterior a la partida de la Serra ja havia mort dos homes més de la milícia de Puigverd (APA, Defuncions, tom 3 folis 30 i 31). El 3 de desembre de 1838 es va donar sepultura al cadàver d'un home que havia mort d'un tret en algun lloc del terme d'Artesa (APP, Defuncions, tom 3, 1829-1851, p. 23v^o). Es creia que era de Minfaro (Alfés) i fill d'un tal Xarpell.

El 18 de març de 1839, Baptista Veà, prevere i regent d'Artesa, per ordre la justícia donava sepultura eclesiàstica al cadàver de Jaume Giné, fill d'Artesa, que havia mort executat a la partida de Mulleu quan només tenia 21 anys (APA, Defuncions, tom 3, 1829-1851, p. 24r^o). No sabem en quines circumstàncies.

Tot i que no entrarien pròpiament en aquesta llista, no ens podem estar de consignar els casos de Josep Quadrat de 54 anys i de Ramon Quadrat de 8 anys i 2 mesos (APA, Defuncions, tom 3, 1829-1851, p. 20r^o i v^o). Ambdós eren del Cogul, però la seva mare i esposa, Antònia Picullà era d'Artesa. Van morir el 24 de juliol de 1837 per una tempesta d'aigua i pedra. En l'anotació de l'òbit el sacerdot d'Artesa lamentava que els havien enterrat al cementiri parroquial sense informar-lo, perquè pogués administrar-los les cerimònies del ritual romà.

MORTS FORA VILA

Artesa era a dues hores de la ciutat de Lleida on, tot i haver-hi una important facció carlina, sempre hi van manar els liberals. Puigverd i Castellldans eren de tendència clarament liberal amb unes milícies combatives i compromeses amb el liberalisme. No hem trobat res d'això a Artesa. Degut a les poques dades que tenim, desconeixem les preferències dels artesencs pel que feia a les dues parts enfrontades. Segurament que, com a la majoria dels pobles, farien la viu viu entre un bàndol i un altre en un difícil exercici de supervivència. Tenim constància, però, de tres artesencs integrats a les partides carlines, no sabem a quines, que van morir fora del poble a conseqüència d'accions de guerra.

Juncosa 10 de juliol de 1836

Jaume Castillo Anguera va néixer a Artesa el 17 de setembre de 1796. Era el fill petit del matrimoni format per Felip Castillo Alegre i Rosa Anguera Lluelles. Les seves germanes eren la Maria i l'Antònia. L'11 de maig de 1821 es va casar amb la Magdalena Oro Vias amb qui va tenir quatre fills: el Felip, nascut el 1822; el Jaume, el 1828; el Josep, el 1831; i la Teresa, el 1835.

El 10 de juliol de 1836, Jaume Castillo era sentenciat a Juncosa després de fer testament davant del seu capellà i de rebre els sacraments de la penitència. En ser per sentència no va poder rebre l'extremunció ni el viàtic, tal com era preceptiu a l'època. Com que no sabia escriure va donar facultat al mossèn de Juncosa per firmar en el seu lloc.

Tot i que ni en l'òbit ni en el testament s'afirmi que Jaume Castillo era carlí, es diu clarament que

moria sentenciat. Per les dades dels moviments militars de l'època hem de suposar que Jaume Castillo va morir afusellat per les tropes liberals del coronel Antoni de Niubò. Tal com es relata a la *Gazeta de Madrid* del 8 d'agost de 1836, el juliol d'aquell anys el coronel Isabelí, al capdavant de la seva Sisena Brigada, anava a l'encaç de les partides carlines del Llarg de Copons, del Griset, del Sabaté (en alguns lloc Sabatés) i del Ramonet, que en un nombre d'uns dos mil homes es movien entre Cervià i la Granadella. Al comunicat de guerra el coronel afirmava que en passar per Juncosa un dels seus confidents el va informar que els carlins ja havien sortit de la Granadella en direcció al Priorat. És en aquest context on hem de situar la mort del Jaume Castillo, que possiblement seria atrapat per les forces del Niubò i afusellat d'esquena com a traïdor a la pàtria al lloc de Juncosa, potser delatat també pel mateix confident.

La seqüència dels fets seguia amb l'activa persecució de l'exèrcit liberal per Ulldemolins i la Serra de la Llena, amb les partides carlines dispersant-se i dividint-se en faccions cap a Vallclara, Vimbodí, l'Espluga de Francolí i altres direccions. El resultat de l'operació, segons informava el coronel en el seu comunicat, era haver frustrat els plans dels enemics que assolaven les Garrigues i la riba del Segre obligant-los a separar les seves forces i ocasionant-los quaranta morts, entre ells creiem que morir Jaume Castillo, i uns quants ferits. Jaume Castillo deixava vídua i quatre fills; la Teresa, la més petita de tots, encara no havia complert un any, a ell li faltava poc per fer els quaranta. A l'Arxiu Provincial de Lleida hem trobat documentació referida a Josep Castillo (fill tercer del Jaume Castillo). L'any 1851 era admès a la caixa de reclutament com a soldat substituït, perquè el seu germà Felip, l'hereu, pogués cobrar una quantitat que no podia excedir els mil ducats. Aquella contribució de sang era la forma més trista i dolorosa que tenien algunes famílies per aconseguir uns recursos amb què alleugerir la seva misèria.

Castelldans 5 de setembre de 1838

Els de Castelldans no estaven per orgues. Com Puigverd de Lleida, les Borges Blanques, Vimbodí o Arbeca, Castelldans tenia una activíssima milícia urbana que s'havia distingit en diferents accions a les ordes de Josep Capell, comandant de Borges Blanques. Al volum I de *la Plana salvatge* de Felip Gallart es detallen algunes activitats d'aquesta contundent milícia. L'any 1835 va fer dotze morts a la partida del terrible Servita quan era a prop de les Borges Blanques. En aquesta topada es distingí Maties Ferran, tinent de la milícia urbana de Castelldans i un tambor de la mateixa companyia. El 17 de setembre va participar en el terrible setge de Guimerà al costat de les milícies d'Arbeca i de Puigverd. El 8 de novembre els seus guaites mataren un oficial d'una

partida de 13 dispersos que fugien després del setge de Tàrraga. O finalment al desembre de 1836, quan en la persecució de les partides del Josep Borges de Vernet i del Cortasa de Camarasa van fer més de catorze morts als carlins. Amb aquests antecedents no prometia res de bo que els artesencs Francesc Brufau March i Mateu Brufau Cotot, pare i fill, ensopeguessin amb la milícia de Castelldans, i més si estaven a l'altre bàndol.

Francesc Brufau March era l'últim dels cinc fills del matrimoni format per Josep Brufau Oliva i d'Antònia March Bertran. Va néixer a Artesa el 28 de desembre de 1795, dia dels Sants Innocents. Es va casar amb Teresa Cotot Canyadell de la Sentiu, amb qui el 8 de desembre de 1820 va tenir dos fills bessons, el Pere i el Marià, que van morir uns dies després. El 19 de gener de 1822 naixia el Mateu. Francesc Brufau va enviudar i es va casar en segones núpcies amb Teresa Canyadell March, també de la Sentiu, amb qui va tenir dos fills més: l'Antònia, nascuda el 2 de març de 1825 i el Josep Agustí, el 26 de maig de 1829.

Francesc Brufau i el seu fill Mateu Brufau es van enrolar en alguna de les partides carlines que devastaven la nostra plana. Segons consta al llibre d'òbits de Castelldans, el dia 5 de setembre de 1838 van ser enterrats al cementiri d'aquest poble després de ser morts per la seva milícia urbana. Sens dubte per alguna confusió amb la mare del difunt i el dramatisme del moment, a la certificació de l'òbit mossèn Francesc Gomis fa constar com a Canyadell el segon cognom del Mateu Brufau, quan el correcte hauria estat fer-ho amb Cotot, que era el cognom de la seva mare i primera dona del Francesc. El Francesc tenia 42 anys i el Mateu només en tenia 16.

I fins aquí aquestes notes amb tota la documentació que fins ara hem pogut recollir sobre un període tan fonamental com desconegut de la nostra història com ho va ser la Primera Guerra Carlina. Voldríem que fos un record i un homenatge a totes i a tots els avantpassats i avantpassades que van viure i patir una de les pàgines més amargues, convulses i difícils de la nostra llarga i dissortada història.

NOTES

1. Felip GALLART, Josep GALLART i Vicent LLADONOSA. "Dos clergues liberals a Artesa de Lleida i Puigverd de Lleida del primer terç del segle XIX", a *Shikar, Revista de Centre d'Estudis Comarcals del Segrià*, 3, 2016, pp. 52-63.
2. Josefina PARÍS MOR, *La parròquia de Sant Miquel Arcàngel*, Ajuntament d'Artesa de Lleida, Pagès editors, 2002, p. 167.

EL PROCÉS MÀGIC

Lluís Gil Fontanet

Em dic Miquel S. i tinc la necessitat d'explicar-vos una experiència transcendental. Encara que he estat una persona de ciències, per unes hores he estat adduït per una realitat que no reconec, he viscut una mena de *jet lag* espiritual que m'ha portat a l'altra banda del mirall on el meu esperit ha sofert una mena de trasbals màgic.

La història comença al viatge que molts vàrem fer l'any 2017 a Brussel·les per retre homenatge al nostre president Carles Puigdemont. Viatge llarg, pesat, humit però estava, com tots, ple d'il·lusió per tal d'escampar les nostres raons pel món civilitzat que entén que, per jutjar, els fets són prioritaris i la venjança és una relíquia que no té res a veure amb la justícia.

A l'autobús anàvem quatre companys, la meua parella s'havia quedat a Barcelona on preparava les oposicions i no es volia permetre cap distracció. Fèiem freqüents parades per les estacions de servei de les autopistes de França. A la meitat del viatge semblava que tots els que paràvem a posar combustible i fer un mos ja ens coneixíem, vaig saludar a un professor de la meua filla i un professor de geologia que havia tingut a la carrera, solament veia cares rialleres que compartien molt del que sóc.

Després de dormir en una mena de tuguri, l'arribada a Brussel·les va ser triomfal, banderes i gent enfervorida, policia desconcertada per l'allau català, el temps que no acompanyava però que no importava i per fi les personalitats fent discursos i nosaltres donant una lliçó de civisme. Visita pels llocs importants que governen la Comunitat Econòmica Europea i finalment busquem un lloc per dinar.

A poca distància de la *Grand-Place* ens vàrem embotir en un restaurant i al segon pis començarem a dinar. Al poc vaig notar que unes senyores d'una taula propera ens miraven amb cara de confiança i jo tímid per naturalesa, no em vaig sentir cohibit, més bé intrigat. Al poc vaig veure que ens invitaven a brindar mentre pel carrer cantaven que *els carrers seran sempre nostres*.

Finalment una senyora vestia com si sortís d'un plató de cinema de Harry Potter uns 10 anys més gran que jo, va venir directe a la nostra taula i va dir el meu nom amb un català peculiar. –Miquel, què no te'n recordes de l'Alba?– En ple

desconcert de sobte dos noms comencen a retronar en el meu cervell, Alba i Blanca.

Podeu pensar què pinta la Blanca aquí? Quan era petit els meus pares enfeïnats com sempre em deixaven juntament amb la meua germana petita a casa de l'Alba que ens feia de cuidadora un parell de tardes a la setmana, jo podria dir que n'estava enamorat. En aquells moments tenia una mestra que es deia Blanca que no em dedicava la més mínima atenció, no formava part del petit grup d'escollits a qui premiava amb la seva dedicació, penso perquè tenia una cama més curta que l'altra i portava una antiestètica plantilla que em relegava a estar en el nombrós grup dels postergats. Aquesta situació es compensava amb l'afecte de l'Alba, una veïna afectuosa amb un somriure angelical que em va doldre perdre-la de vista quan la situació familiar es va normalitzar.

Recordo haver-la vist, sobretot en època de vacances amb la seva família i que algú havia comentat, temps enrere, que havia marxat a Itàlia on feia de cuidadora d'una persona que estava passant un malt tràngol però que ella es trobava molt ben integrada i valorada.

Passats aquests primers moments de reconeixement, acceptació, d'una forta abraçada i les protocol·làries presentacions dels membres de la taula. Va recordar temps passats, comentant que havia vingut d'Anglaterra per homenatjar Puigdemont i per potenciar el reconeixement de Catalunya. De la seva taula veia mirades més interessades que curioses. L'Alba tot agafant-me per la mà s'acomiadà dels meus amics i se m'endugué com un trofeu a la seva taula plena d'uns espècimens humans dignes d'un quadre de Goya.

Em va presentar els comensals, tots estrangers, i em va fer arribar un parell de plats de la taula amb l'objectiu que no la interrompés mentre ella parlava, em va dir que em necessitava per un acte que s'havia de fer aquella mateixa tarda en un edifici de la *Grand-Place*. Hi hauria una reunió d'unes fraternitats europees per tal d'afavorir el procés català i que necessitaven algú que fes com de catalitzador perquè les energies... es poguessin concentrar i dirigir. En aquell moment vaig estar a punt d'ennuegar-me i convertir-me en un catalitzador embussat o enverinat.

Amb una confiança plena amb l'Alba i en busca de l'aventura i que anàvem en la direcció turística adequada, em vaig apuntar al bombardeig, i en un tres i no res, sense prendre el cafè reglamentari ja estàvem tots al carrer havent deixat els meus companys encallats al primer plat.

Em va dir que s'havia llogat un edifici a la mateixa plaça de l'ajuntament on assistiria una gent especial i poderosa vinguda de molts llocs. El molt especial el vaig entendre a la primera i el de poderosa quan estava pujant per les escales de l'edifici llogat per l'esdeveniment.

Mentre va durar la llarga espera va explicar-me que havia anat a Itàlia a cuidar un noble arruïnat que l'havia introduït en el món de l'esoterisme, que havia estat molt temps a la televisió italiana en un programa d'arts màgiques i encantaments. Després va marxar a Londres on va trobar un bon acolliment i regentava una tenda d'ocultisme amb un cert èxit. Que m'havia vist per l'autovia i va pensar que aniria bé pels propòsits de la reunió i que no seria l'únic catalitzador de la trobada, que ens seuríem junts asseguts en una gran taula i al seu voltant hi hauria personalitats del món de la màgia.

Podrien ser 2/4 de 7 de la tarda quan la gran sala es posà a bullir, es començà a escoltar música i com que la sessió seria llarga vaig prendre unes galetes amb una infusió. Poc després va tornar l'Alba amb unes companyes i em va embenar els ulls suaument amb una tela, no massa compacta, i em va portar a seure fins a un butacó de la sala, en seure també em van lligar les mans sense estrènyer amb una tela semblant.

Sona la música i els aplaudiments a l'entrada dels capitosts, s'acomoden i amb una breu xerrada on surt el nom de Catalunya, d'Europa i el Món diverses vegades i en diferents idiomes; curiosament el castellà no surt en lloc, potser que hagin fet boicot a la reunió?

Sento que tenien una mena de blocs de diferents colors per fer una sèrie de votacions. Per votar s'havia d'arrencar el full del color adient, full que es recollia i es tirava a una enorme llar de foc encesa, ja que el fet de votar contaminava el paper i per evitar interferències s'havia de fer amb un

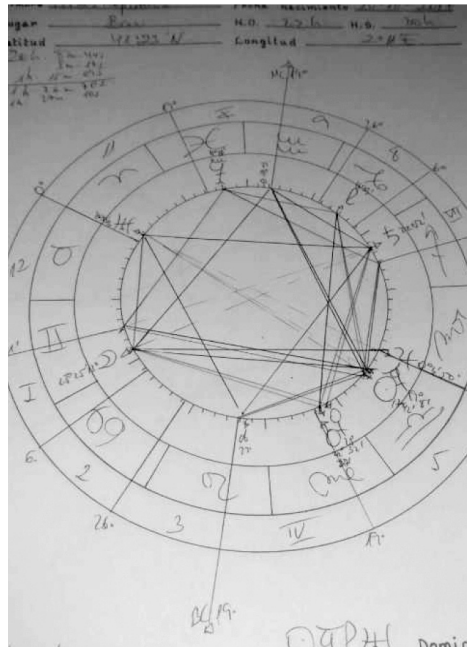
nou full, i encara que fos del mateix color. També notava que encenien i apagaven multitud d'espelmes, en alguna ocasió em van passar una enorme espelma pel cap, el tronc, els braços, les cames i ... i vaig entreveure que l'encenien davant meu.

En les votacions anaven cantant nom del paísos d'una manera peculiar, recordo molts "perhabs" potser, quan va sonar Germània sento un "possible" i un murmuri de sorpresa. El foc de la sala anava consumint paperetes amb flames de colors i la sala s'anava omplint d'una boira carregada, tant és així que aconseguieixo alliberar-me una mà per tocar-me el nas i no tinc cap problema en fer-ho. Igual que en les enquestes, després hi actua el que se'n diu *la cuina* i una hora més tard es fan públics

uns resultats. L'Alba en petit comitè m'ho fa arribar, em diu que Catalunya passarà un moment crític del 2044, pregunto si en aquesta època s'obrirà una porta per tornar a intentar això de la independència republicana. -No, contesta, Catalunya és independent des de 2024 i vint anys més tard d'aquella data, un país veí anomenat Madrid, tornarà a fixar-se en Catalunya per sortir d'una profunda crisi després de l'època d'eufòria regeneradora que va sortir després de la nostra independència i el donar estatus de país independent associat al País Basc.

Com que el 90% de les empreses estaven a Madrid, que el 20% de la població s'hi concentrava i en anglès això de la Ñ no és fàcil de

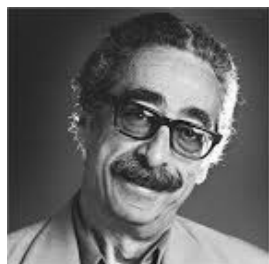
traduir van tirar pel dret i Espanya es va refundar a Madrid que és el que ja tenia previst fer Isabel de Castella després d'acumular tot el poder i escopir aquelles parts indigestes o insolubles com han estat Portugal, *las Vascongadas y Cataluña*. Ara sí que eren *la unidad de destino en lo universal*. No em van voler dir res més, que això de doblegar l'espai-temps per pegar-hi una ullada pot tenir conseqüències i que hem de ser madurs per fer el que calgui i si no tenim prou tremp per tirar endavant pel nostre compte sempre tenim temps de tornar... Després de tota aquesta pertorbació he necessitat unes quantes sessions amb un terapeuta que m'ha aconsellat escriure aquesta experiència i deixar enrere aquest dia màgic. Aprofito l'ocasió de *La Femosa* per tal que sigueu comprensius amb una persona de ciències que ha tingut una experiència no afí als seus principis i que ha tornar una mica desmanegada.

Connecta't al català!

Full informatiu del Servei Comarcal de Català del Segrià/6

2018: any Pedrolo

100
Manuel
de Pedrolo

Manuel de Pedrolo i Sánchez de Molina (poeta, dramaturg, contista, novel·lista, articulista, traductor) va néixer a l'Aranyó (Segarra) l'any 1918 i va morir a Barcelona el 1990.

El Govern de la Generalitat ha aprovat el centenari del seu naixement com a commemoració oficial de l'any 2018.

Manuel de Pedrolo és un dels escriptors més prolífics i fecunds de la història de la literatura catalana. Autor de més de 120 obres, va conrear tots els gèneres: teatre, poesia (inclosa la poesia visual), narrativa breu, novel·la (amb més de 70 títols), diaris, articles en premsa. Entre 1963 i 1970 va dirigir la col·lecció policíaca «La Cua de Palla». La seua intenció era normalitzar a tots els nivells la literatura en llengua catalana, la qual cosa volia dir acostar-la a tot tipus de lectors. Per això va experimentar amb totes les possibilitats, des del «negre» a la ciència-ficció, la novel·la eròtica o el teatre de l'absurd. També per aquest motiu la seua tasca com a traductor (va traduir nombroses obres d'autors contemporanis anglosaxons i francesos) resulta d'una gran importància.

Un escriptor insubornable, al servei del país
Manuel de Pedrolo va exercir una gran influència sobre determinats sectors de la societat dels setanta i vuitanta, no solament com a escriptor, sinó també com a personatge públic, per la seua exemplar i insubornable actitud alhora cívica i crítica, gens complaent amb el desenvolupament de la política catalana i el paper dels partits. Sempre es declarà independentista i va recollir sens descans aquesta idea en nombrosos articles. La seua integritat moral i el seu catalanisme mai no es van contradir. Poc procliu a integrar-se en els cercles de la vida cultural i pública, allunyat dels centres de poder i dels mitjans de comunicació, igualment va aconseguir la majoria de premis literaris existents. El Sant Jordi, el Joanot Martorell, el Lletra d'Or, el Prudenci Bertrana, el Víctor Català, el Crítics Serra d'Or de narrativa, entre altres. L'any 1979 va rebre el Premi d'Honor de les Lletres Catalanes.

Els seus problemes amb la censura van ser greus i constants, i un bon nombre de les seues novel·les van veure la llum amb molts anys de retard. Sense pretensió d'exhaustivitat, i a banda de les novel·les més conegudes -*Mecanoscrit del segon origen* i *Joc brut*- el corpus pedrolià conté projectes tan ambiciosos com els onze títols del cicle *Temps obert*, la tetralogia de *La terra prohibida* i d'altres obres tan importants com *Cendra per Martina*, *Totes les bèsties de càrrega* i els reculls de contes *Crèdits humans* i *Trajecte final*.

Durant l'any, s'han fet nombroses i variades activitats per homenatjar l'escriptor; a la tardor, a Lleida, del 20 al 23 de novembre, dins el marc del Festival Internacional de Poesia, està previst fer diverses activitats. Podeu consultar l'agenda de l'any Manuel de Pedrolo al web:

<http://cultura.gencat.cat/ca/anymanueldepedrolo/inici/>

L'Optimot arriba als 22.000 seguidors al Twitter

El perfil @optimotcat, que gestiona la Direcció General de Política Lingüística, ha assolit 22.000 seguidors aquest mes de setembre. La DGPL va posar en funcionament aquest compte el mes de febrer del 2015 per fer difusió dels continguts del cercador de dubtes lingüístics Optimot i del seu servei d'atenció personalitzada amb l'objectiu de promoure i facilitar la qualitat en l'ús de la llengua. Des de l'Optimot s'envien una mitjana de 320 tuits mensuals amb continguts variats que van des de la difusió de les novetats normatives de l'Institut d'Estudis Catalans fins a la cerca de variants de mots o expressions, passant per activitats més lúdiques com enquestes o concursos, sempre amb la finalitat última de construir una comunitat de seguidors que permeti compartir el coneixement i detectar necessitats i mancances lingüístiques.

Servei Comarcal de Català del Segrià-Centre de Normalització Lingüística de Lleida
segria@cpnl.cat www.cpnl.cat / C. del Canyeret, 12 25007 Lleida Tel. 973 05 48 00

LA RECOLLIDA SELECTIVA A LA POBLACIÓ D'ARTESA DE LLEIDA (PRIMERA PART)

Eulàlia Solà Miró (Membre d'Alternativa Ecologista d'Artesa de Lleida)

Dintre de pocs dies, Artesa de Lleida i vint-i-dos municipis més del Segrià, entraran de ple en la nova modalitat de recollida de residus sòlids urbans que farà el Consell comarcal a través de l'empresa Nordvert de Sorigué: la recollida Porta a Porta. Als artesencs i artesenes no ens ve de nou, ja que portem la pila d'anys fent-ho, però és hora de tancar una etapa i obrir-ne una altra, confiats que serà per millorar. Per acabar-ho bé caldrà un resum detallat de com va començar i de com va anar tot, ja que en aquesta primera part moltes actuacions que es van fer des del consistori municipal, es van decidir en assemblea popular i això té molt de mèrit ja que és la participació directa del poble que convé no oblidar. Eren moments en què de recollida selectiva gairebé ni se'n parlava. Vàrem tenir la gosadia de començar de manera que des del Departament de Medi ambient de la Generalitat de Catalunya el cas d'Artesa era considerat com una experiència pionera a Catalunya i fora de Catalunya. D'això ja fa trenta-un anys. Si anem als orígens, la "Recollida Selectiva de Residus Sòlids Urbans", Porta a Porta, comença a la població d'Artesa de Lleida el Nadal del 1987 quan una associació ecologista local (l'*Alternativa Ecologista d'Artesa de Lleida*) amb el vistiplau de l'Ajuntament, fa un acord amb l'AMPA i el professorat de l'escola pública local (*Els Til·lers*) de realitzar una recollida selectiva un cop cada mes de RSU, Residus, Sòlids, Urbans, (paper, ferralla, vidre i plàstic) a peu de casa, és a dir porta a porta, amb una doble finalitat:

- 1- **Educar la població, i sobretot els escolars**, en la importància de **preservar el medi ambient** a partir de la correcta **gestió de la brossa** urbana.
- 2- Per als escolars hi ha l'incentiu **d'aconseguir diners per al viatge de fi de curs** de vuitè de bàsica (ara 2on d'ESO).

Metodologia:

Els veïns de la població, a partir d'una circular, deixaven a peu de porta l'últim divendres de cada més i a partir de les cinc de la tarda, degudament ordenats, els diferents materials; en aquell temps encara no hi havia contenidors de vidre. Els escolars de setè i vuitè passaven amb carretons a recollir-los. Els carregaven en un tractor conduït per un pare de l'AMPA. Aquests materials es

descarregaven, ordenadament, dins d'un gran contenidor situat davant de l'escola (al fons el paper, als laterals la ferralla, tancaven amb les caixes plenes de vidre tot seleccionant: les de cava verd i blanc, i al damunt de tot s'hi posava el plàstic). Ho coordinava i ho supervisava alguna de les professores, generalment una de les dues directores successives, la Paquita Ganyet i la Neus Falcó i diferents components de l'associació "*Alternativa Ecologista d'Artesa*" que eren els qui en definitiva coordinaven tot el procés (circulars, informació... i contactes). El contenidor era de l'empresa VILELLA FELIP que era la que comprava els materials a preu de mercat.

A partir del segon curs escolar també hi va participar el tractor de l'Ajuntament conduït per l'agutzil. La quantitat de materials va anar augmentant any rera any:

Curs 1987/88.....9.865 Kgs...38.864 pts.(233'58 E) pro viatge fi de curs escolars.

Curs 1988/89.....11.040 Kgs..40.000 pts. (240'4 E) " " "

Curs 1989/90 ..23.763 Kgs...101.694 pts. (611'19 E) " " "

Aquesta activitat durà tres cursos escolars més, en què s'arribà a un sostre al voltant dels 30.000 quilos. La relació i la bona sintonia entre l'Alternativa i l'Ajuntament va possibilitar que el 20 d'agost del 1993 la recollida selectiva fos assumida íntegrament pel consistori amb la finalitat de millorar-ne l'eficàcia i de separar-ne també la fracció orgànica per a fer-ne adob.

Prèviament hi havia hagut una sèrie de gestions a tenir en compte:

Alumnes de l'escola en plena recollida.

Alumnat de 8è ordenant els materials al contenidor.

1- Al desembre del 1989 l'Ajuntament sol·licità la inclusió en el **Programa Específic de Tractament de residus sòlids urbans 1989**, per a la realització d'un **projecte** de recollida selectiva, l'import del qual s'estimà en 2.520.000 ptes.(uns 15.000 E.)
2- S'acceptà la inclusió en el Pla esmentat i es concedí una subvenció de 1.260.000 pts.(uns 7.590 E.)

3- El desembre del 1990 es tramet al Departament de medi Ambient la justificació del full d'encàrrec del projecte subvencionat.

4- Es realitza el **projecte** subvencionat – a través de l'empresa d'energies alternatives de Barcelona : "Ecotècnia". Aquest projecte és un ampli estudi sobre la implantació d'un **pla de recollida selectiva de residus sòlids urbans amb posterior recuperació i reciclatge de materials**, el qual engloba:

- a)- Una **campanya d'informació i sensibilització**, pressupostada en 1.987.440 ptes. Però la subvenció que vindrà acceptada és de 993.720 ptes (uns 6.000 E.)
- b)- L'adquisició de 6 **contenidors per a vidre**,

ARTESA DE LLEIDA

Ja és hora! **RECICLEM!**

"La Natura no és una font inexhaustible de recursos, preservar-la és cosa de tots..."

1992	Di	Dia	Des	Di	Dia	Des	Di	Dia	Des	Di	Dia	Des	Di	Dia	Des	Di	Dia	Des	Di	Dia	Des	Di	Dia	Des	Di	Dia	Des								
GENER		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31			
FEBRER			1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29				
MARC				1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	
ABRIL		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30				
MAIG					1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31
JUNY	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31				
JULIOL	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31				
AGOST		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31			
SETEMBRE	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30					
OCTUBRE	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31				
NOVEMBRE			1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30			
DESEMBRE				1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	

LABORADORS:

- AJUNTAMENT D'ARTESA DE LLEIDA
- "la Caixa" CALA DE PENSIONES
- Diputació de Lleida
- Generalitat de Catalunya Departament de Medi Ambient

Calendari de la campanya de sensibilització.

pressupostats en 642.880 ptes. La subvenció és de 160.720 ptes (968E.)

c)- Construcció de **l'àrea de compostatge** i transferència d'inorgànics (espai per a guardar paper, ferralla, plàstics...) valorat en 19.722.668 ptes. (118.811 E.) Es reitera la sol·licitud en l'exercici del 1991 . Medi Ambient ho accepta i subvenciona un 50 % (9.800.000ptes) (59.036 E.)
Mentrestant al **1992** la nova llei de residus projecta **construir abocadors controlats** a tots els consells comarcals de Catalunya. El C.C. del Segrià ha passat oferta a l'Ajuntament d'Artesa de formar part d'aquest projecte, però l'Ajuntament amb el grup de l'Entesa que governava per tercera vegada consecutiva i amb l'alcalde Josep Drudis,

PROJECTE DE RECOLLIDA SELECTIVA D'ESCOMBRARIES

Beneficis ecològics derivats de la substitució de matèria prima per materials orgànics.

benefici ecològic	alumini %	acer %	paper %	vidre %
reducció de l'energia consumida	90,97	47,74	23,74	4,32
la pol·lució de l'aire	95	85	74	20
la pol·lució de l'aigua	97	76	35	—
el consum d'aigua	40	39	50	—
els residus de la mineria	—	97	—	80

Font: Worldwatch Paper 76 abril 1987

Porcentaje de recuperació de diferents materials a diferents països.

Països	alumini %	paper %	vidre %
Holanda	40	46	53
Itàlia	36	30	25
USA	34	40	39
Japó	32	51	17
Estats Units	26	27	10
Francia	25	34	26
Regne Unit	23	29	12
Austria	22	44	36
Suïssa	21	43	46
Bèlgica	18	42	20

Font: Worldwatch Paper 76 abril 1987

A Artesa de Lleida, el darrer curs escolar els nens i nenes de Bà de Bàsca de les escoles van recollir 24.000 Kgs. de matèries. Això representa només el 10-15% de la nostra producció.

Els guanys econòmics (més de 100.000 ptes) es destinaran al viatge de fi de curs.

Si poguéssim recuperar, mitjançant separació, aproximadament el 100% dels materials que llancem, hauríem trobat l'alternativa definitiva als problemes actuals. És abocadors i a la contaminació que produïxen.

Per altra banda, els guanys que s'esdevindran de la venda dels materials, caldrà destinari-los a accions cíviques concretes: material escolar, atrosos políports, para infants... etc.

Per tot això que acabem d'esmentar, Esperem la teua col·laboració.

AJUNTAMENT D'ARTESA DE LLEIDA

Generalitat de Catalunya Direcció General de Medi Ambient

"la Caixa" CALA DE PENSIONES

Alternativa ecologista d'Artesa de Lleida

ARTESA DE LLEIDA MAIG 1991

Triptic de la campanya de sensibilització.

tenia entre mans el projecte del reciclatge, amb un contratemps afegit: el cost de la planta de compostatge ja que la subvenció només era com queda dit- del 50 %. Per tot això el 22 de març del 1992 **es convoca una assemblea de poble** on l'Ajuntament amb el regidor municipal de medi ambient d'aquella nova legislatura, en Pep Jaumejuan, i membres de l'Alternativa, van presentar i argumentar a favor de tirar endavant el projecte municipal de la recollida selectiva integral, amb matèria orgànica inclosa. L'assistència va ser nombrosa i després d'escoltar i valorar els pros i els contres, la decisió va ser unànime: continuar amb el projecte municipal i acceptar una derrama de 3.000 pts.(18 E) per veí per tal d'acabar de pagar la construcció de la planta. El cobrament es faria en diferents terminis. El Nadal del 1992 es reparteix un tríptic informatiu i calendaris de paret i de butxaca.

Al 1993 comença la construcció de la planta de compostatge i a partir del 20 d'agost del mateix any la recollida selectiva porta a porta per part de l'escombriaire municipal.

El que va costar més va ser trobar una **màquina trinxadora de la fracció orgànica** ja que en aquell moment no hi havia cap població ni gran ni petita a Catalunya ni a l'estat espanyol que portés a terme aquesta activitat, per la qual cosa pel Departament de Medi Ambient de la Generalitat de Catalunya era considerada una **experiència**

Màquina trituradora de la fracció orgànica.

pilot. Finalment es va trobar al País Valencià, concretament a Alacant, una empresa que la va construir i dissenyar per a la funció requerida. Per tot això la planta no entrà en funcionament fins a l'agost del 1995. La va inaugurar en el marc d'una **Diada Ecològica (el 14 de maig del 1995)**, el conseller de Medi Ambient de la Generalitat de Catalunya **Sr. Albert Vilalta** Hi van assistir també

el Dtor. General Sr. Tella, el tècnic Sr. Francesc Giné, El delegat territorial a Lleida Sr. Bartolomé i diferents representants d'associacions ecologistes (Ipcena, Gençana, Les Obagues, La Banqueta (Juneda), Ludomón...)

Inauguració de la planta pel conseller Vilalta.

Els actes de la Diada foren:

Cercavila de geganters i grallers, **inauguració** de la planta (a les 12), obertura **exposició** mediambiental a la casa parroquial, **parlaments** a la sala de la Llar del poble seguit d'un **tast** dels productes del país, **dinar** amb cassola de tros per a qui s'hi volgués apuntar,(unes 70 persones), finalment a les 18 hores **ball**, a la plaça Major, amb el grup de danses col·lectives i populars: *Tres quartans*" de Reus. La diada Ecològica va comptar amb la participació de diferents col·lectius de la població (As. de Dones, AMPA, Femosa, Claustre de professors de l'escola Els Til·lers (amb la confecció de diferents objectes a partir d'envasos i altres materials de rebuig). Cadascú va aportar el seu granet de sorra per a fer entre tots una diada entranyable.

Per tant, **a partir del 20 d'agost del 1993, moment en què la recollida selectiva la fa ja l'ajuntament,**

Visita del conseller Vilalta a l'exposició ecològica.

Liurament de presents al conseller Vilalta.

fins al 1995, en què s'inaugura la planta de compostatge, la recollida de la brossa es realitzà de la manera que segueix:

Dilluns, dimecres i divendres, es recull la brossa rebutjable on hi ha inclosa la fracció orgànica. **Dimarts:** paper i cartró (més endavant s'hi incorporen les llaunes : 1er i 3ers dimarts de cada mes), **dijous** el plàstic. El **vidre** als onze contenidors pel vidre. Per als **voluminosos:** electrodomèstics,

Parlaments d'autoritats a la sala del teatre.

televisors etc. es truca a l'Ajuntament perquè els passin a recollir. Les **piles** es dipositen en diferents contenidors situats en llocs estratègics. Els **medicaments** a la Farmàcia.

En un proper article continuarem per exposar com va anar la recollida selectiva i l'augment de quilos a partir de la implicació de l'Ajuntament. També parlarem de com va començar la participació i el funcionament de la planta de compostatge i com va acabar.

"La natura no és una font inexhaurible de recursos, preservar-la és cosa de tots"

ENTRETENIMENTS

MOTS ENCREUATS Miquel A. Navarro

Solucions pàgina 39

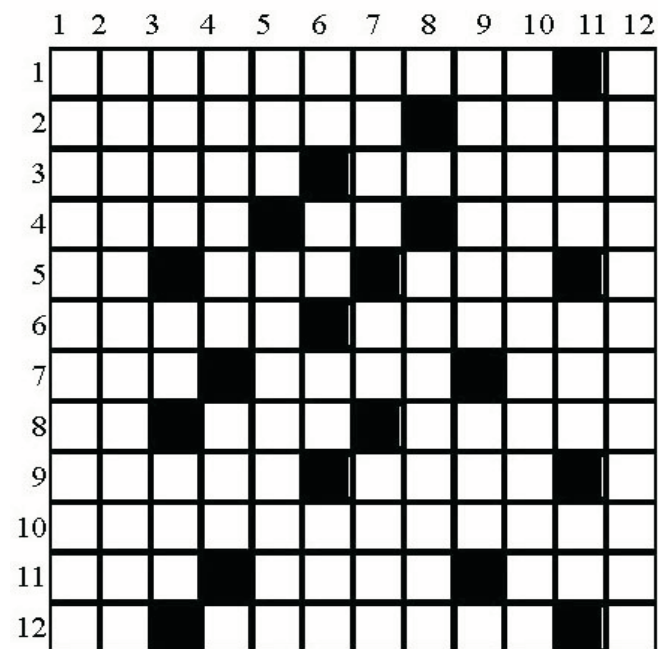
HORIZONTALS

1. Escrits amb la ma. Fa plurals. 2. Procedirà, dimanarà. Cert rosegador. 3. Al revés, aquest dia les ovelles tornen al seu corral. Conductes, conduccions, però al revés. 4. Fer oració. Xifra matemàtica o arbre. Al revés, torni, cedeixi. 5. Direcció General. Vell, padrí. Ben mirat, el setè n'és un. La prima. 6. Ple de roques. Al revés, fusall, que té forma de fus. 7. Ruc, babau. Al revés, paret prima. Que no té sinó un. 8. Dreta o esquerra. Lloc per batre. El pagat fa mal so. 9. Agre, amargós. El dolor físic de les criatures. La primera. 10. Barreja de mecànica i temperatura. 11. Vaig anar ben mirat. Seient, suport. El de la mare. 12. Centre Totalitari. Aula, curs, soli. Orient.

VERTICALS

1. Relatiu al melodrama. 2. Amb amargor, de forma amarga. 3. Neda, sura. Nom de consonant. En aquest moment. 4. Cosa que consta d'un sol element. Pelat, rònc. Cent. 5. Per olorar, al revés. Fruita que tira a amarga. 6. Crom. Fa pinyes. Inútil, sense eficàcia. Nom, paraula, terme. 7. Anivelli, iguali. Dues que sovint van juntes. P.C. tal com sona. 8. La simple. Cinquanta. Al revés, escrit oficial. 9. Enganyarà, serà deslleial. Aquest tipus

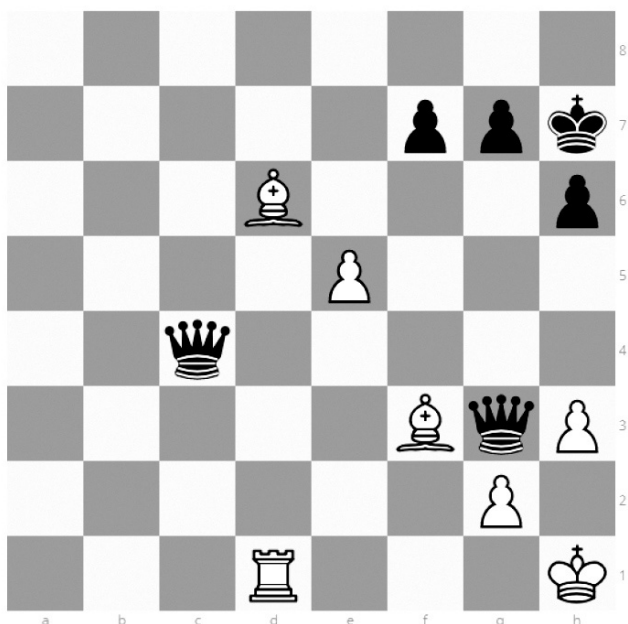
de gent té importància. Acaba infinitius. 10. Municipi del Maresme a la costa. 11. Marca interessos bancaris. Que no té sinó un . Pot ésser positiu o negatiu. 12. Oferir en sacrifici.

PROBLEMA D'ESCACS

Albert Batiste

La manifesta superioritat de les negres, les condueixen a una clara victòria. Juguen negres i guanyen en quatre moviments.

ENIGMA

Sabrieu dir-nos el nom d'aquest estri i per a què s'utilitzava?

Solució a l'enigma del mes passat:
Desconeixem el nom de l'estri, tampoc cap lector o lectora ens ha dit el seu nom. Sembla que servia per remoure la brisa dins el cup de vi.

SOPA DE LLETRES

Miquel Àngel Navarro

Busqueu els nom de 14 verdures que pot haver-hi en un hort.

A	R	E	L	O	S	E	P	L	A
L	I	P	A	G	A	C	O	L	R
L	L	O	E	J	R	I	B	I	T
O	R	R	U	B	T	E	A	N	A
C	A	L	L	E	R	B	R	T	I
J	I	E	R	G	E	O	E	O	R
I	D	G	I	C	R	G	T	M	A
A	U	N	R	E	N	C	I	A	M
L	I	U	Q	O	R	B	O	T	E
A	L	E	M	Q	U	E	V	A	R

SUDOKU

Lluís Gil

	5	4	7	8				2
		7			6			
			4	5	2	8		
4								
			8					
6	8		3	2			4	7
2			9	3				
	3	1	6	4			5	
		8			5	7		

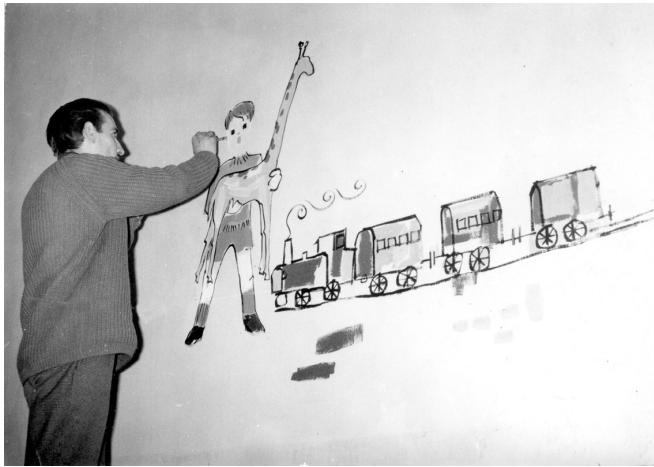

EL REPORTATGE

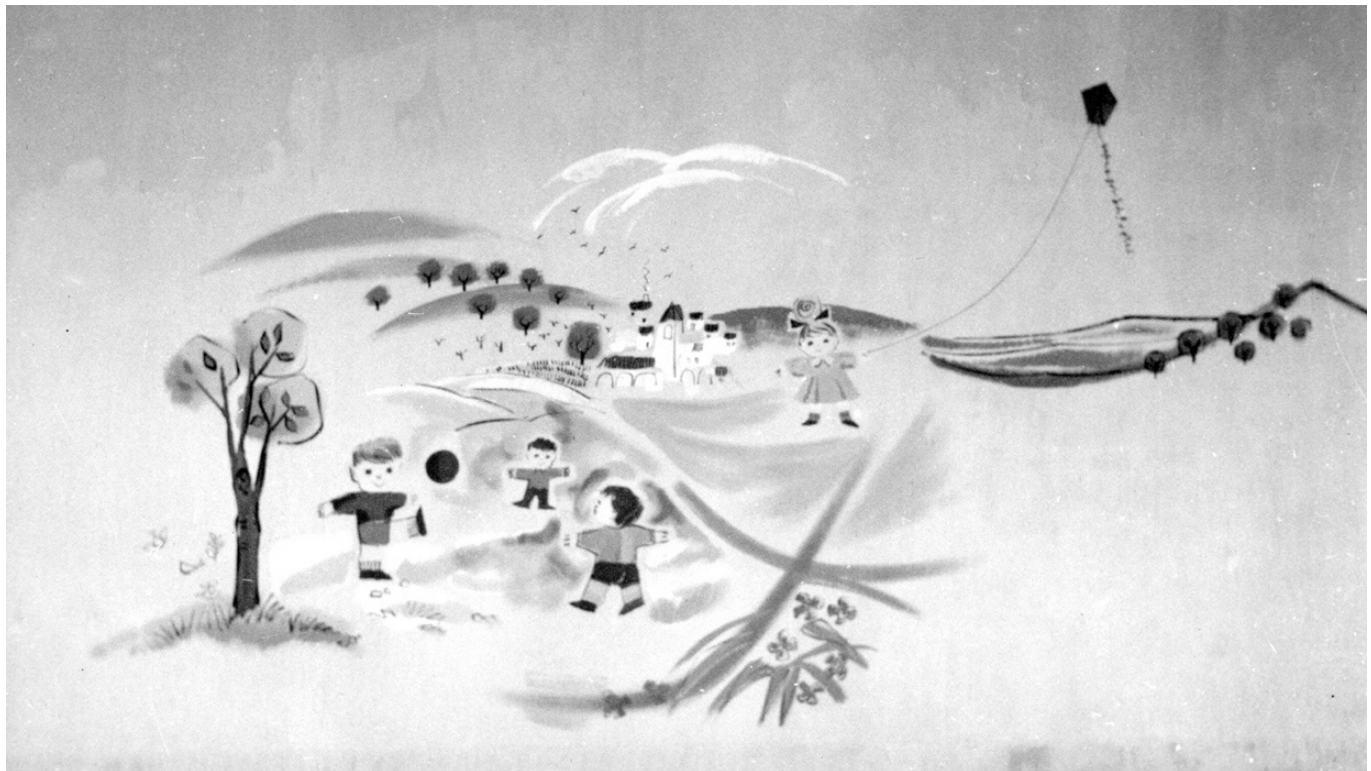
Fotos: Arxiu de l'A. C. La Femosa

El 4 de juliol passat va morir a Lleida, als 85 anys, el pintor, muralista i professor d'art Víctor Pérez Pallarés. Nascut a la capital del Segrià el 1933 i considerat com un dels referents de l'art a Lleida del segle XX, Pérez Pallarés és conegut sobretot per la seva tècnica pictòrica entorn del gravat i

també per la seva vessant de muralista. Aquest artista a mitjans de la dècada dels anys seixanta del segle XX va pintar uns pintures murals al menjador de les escoles d'Artesa de Lleida. Incloïem fotografies d'aquestes pintures, avui desapareguts, en record d'aquest insigne artista lleidatà.

V. Pérez Pallarés pintant uns dels murals.

TELÈFONS I HORARIS D'INTERÈS

Ajuntament973 16 71 62
 Assistent social: dimecres alterns.....973 16 71 62
 Correus: dilluns a divendres, 8-10 h, dissabte 8-9h
 Farmàcia.....973 16 72 04
 Veterinari de la Protectora Local:
 Emma Solà.....618909512

Clínica Ica Natura (Pardinyes):.....973228222
 Clínica Riu Ebre (Cap Pont):.....973216549
 Metge.....973167291
 Metge urgències: Dies feiners: 15 h — 8 h i els festius
 tot el dia ..973 14 20 29 / 973 14 20 33
 Museu: 973 16 71 62 (Ajuntament, hores convingudes)

SOLUCIONS ALS ENTRETENIMENTS

MOTS ENCREUATS

HORIZONTALS

1. MANUSCRITS. S. 2. EMANARÀ. RATA. 3. NADAL. CANALS. 4. ORAR. PI. RETI. 5. DG. IAI. ART. I. 6. ROCAM. FUSANY. 7. ASE. ENVÀ. UNI. 8. MA. ERA. MÚSIC. 9. AMARG. PUPA. A. 10. TERMOMECÀNIC. 11. ANÍ. SOCÓ. NOI. 12. CT. CÀTEDRA. O.

VERTICALS

1. MELODRAMÀTIC. 2. AMARGOSAMENT. 3. NADA. CE. ARA. 4. UNÀRIA. ERM. C. 5. NAS. AMARGOSA. 6. CR. PI. VA. MOT. 7. RASI. NY. PECE. 8. I. L. DOCUMENT. 9. TRAIRÀ. UPA. R. 10. SANTA SUSANNA. 11. TAE. UNI. IÓ. 12. SACRIFICACIÓ.

ESCACS

1. ...; Dcf4
 2. Rg1; Dfxf3
 3. Td2; De1+
 4. Rh2;
 Dfg3++

SUDOKU

1	5	4	7	8	3	6	9	2
8	2	7	1	9	6	4	3	5
3	9	6	4	5	2	8	7	1
4	7	2	5	6	9	3	1	8
5	1	3	8	7	4	9	2	6
6	8	9	3	2	1	5	4	7
2	6	5	9	3	7	1	8	4
7	3	1	6	4	8	2	5	9
9	4	8	2	1	5	7	6	3

SOPA DE LLETRES

BRÒQUIL, ENCIAM, BLEDA, TOMATA, ALBERGÍNIA, API, MONGETA, ALL, PEBROT, COL, PÉSOL, CEBA, CIGRÓ, RAVE.

INCÒGNITA

Algú ens podria dir la data i lloc d'aquesta fotografia?

ESTADES D'ESTIU I CURS DE NATACIÓ

FESTA DE SANT JAUME

PARTICIPANTS A LA 6ª SORTIDA DELS SUPERBÉ

IMATGES D'ACTUALITAT

IMATGES DE LA FESTA MAJOR

FESTA HOLLY

ACTUACIÓ D'ITACA BAND

TOBOGAN D'AIGUA

CECAVILA AMB REBOMBORI DE PAGESOS